

प्राजक्त

संस्थापक व आद्य संपादक : स्व परुषोत्तम कुलकर्णी

अभिडे
नित्युंदन गौरीच भिडे प्रतिष्ठान
(खाजगी वितरण)

अंक ऑक्टोबर २०२१
अंक क्र. ४८

Website : www.bhidekul.in
Email : office@bhidekul.in

वर्ष : ४८ अंक : १८९ कोल्हापूर ता. १ नोव्हेंबर २०२१ किंमत दोन रुपये रजि. नं. केएलआर १३६/२१-२३ कोल्हापूर आरएमएस येथे पोरिंग

पूरग्रस्तांना मदतीचा हात

पूरग्रस्तांसाठी भिडे प्रतिष्ठानकडून सुमारे दोन लाखांची आर्थिक मदत देण्यात आली. भिडे मंडळी व भिडे व्यतिरिक्त दानशूरांनी सुद्धा उत्तम प्रतिसाद दिला. आपण दिलेल्या मदतीचा विनियोग योग्य ठिकाणी आणि योग्य व्यक्तीपर्यंत पोचविण्यासाठी प्रतिष्ठानचे श्री. दिलीप भिडे, श्री. प्रशांत भिडे व अमित भिडे यांनी तेथील स्थानिक चिपळूण येथील कर सल्लागार श्री. श्रीधर उर्फ बापूसाहेब भिडे, संगमेश्वर येथील व्यावसायिक श्री. अनिलराव भिडे व एक तरुण संघ स्वयंसेवक श्री. निरंजन केतकर, श्रीमती आरती भिडे यांच्या समवेत सलग दोन दिवस प्रत्यक्ष पूरग्रस्त जागेवर जाऊन, वैयक्तिक संपर्क साधून, योग्य ती माहिती, विचार विनिमय करून फक्त भिडे हे आडनांव गृहीत न धरता प्रत्यक्ष झळ पोचलेल्या गरजू अशा २९ पूरग्रस्तांना रु. २,२०,००० आर्थिक मदत देण्यात आली. ह्यामध्ये २ ते ३ संस्थांचा सुद्धा समावेश आहे. ह्यासाठी श्रीधर (बापूसाहेब), अनिलराव व निरंजन केतकर, श्रीमती आरती भिडे यांनी आपला स्वतःचा वेळ दिल्यामुळे गरजू असलेल्या व नुकसान झालेल्या लोकांपर्यंत पोचण्यासाठी ह्या सर्वांची बहुमोल मदत झाली. त्यासाठी आभार, धन्यवाद हे शब्दच अपुरे आहेत हे विशेष नमूद करावेसे वाटते. आपणाकडून केलेल्या मदतीची जाहिरात करण्याचा हेतू नाही परंतु व्यावहारिकदृष्ट्या पूरग्रस्त लाभार्थींची नावे आपल्यापुढे मांडणे हे उचित समजतो.

१) श्री. ओंकार फुटाणे, चिपळूण	१०,०००/-
२) श्री. रवींद्र गोविंद चितळे, चिपळूण	५,०००/-
३) श्री. श्रीराम प्रसाद पिंपुटकर, चिपळूण	५,०००/-
४) श्रीमती आरती अनंत भिडे, चिपळूण	५,०००/-
५) श्रीमती सुजाता गोविंद देसाई, चिपळूण	५,०००/-
६) श्री. सुधीर जी. दाते, चिपळूण	१०,०००/-
७) श्री. प्रणिल प्रफुल्ल मुकादम, चिपळूण	५,०००/-
८) श्री. संजय गोविंद चितळे, चिपळूण	१०,०००/-
९) श्रीमती मंजिरी विनायक परांजपे, चिपळूण	१०,०००/-
१०) श्री. ओंकार राजकुमार चितळे, चिपळूण	१५,०००/-
११) श्री. अवधूत महादेव शेंबेकर, चिपळूण	१०,०००/-
१२) श्री. ललित काशिनाथ चितळे, चिपळूण	५,०००/-
१३) श्री. किशोर गजानन फडके, चिपळूण	१०,०००/-
१४) श्री. शितल सुहास देवधर, चिपळूण	१०,०००/-
१५) श्री. पुरुषोत्तम म्हडाळकर, चिपळूण	१०,०००/-

विश्वस्त कार्यकारी मंडळ (२०२१ ते २०२६)

वर्ष २०२१ ते २०२६ ह्या पाच वर्षांच्या कालावधीसाठी, प्रतिष्ठानचे घटना कलम क्रमांक १०.१, ११.१ आणि २६.६ नुसार विश्वस्त कार्यकारी मंडळाच्या सर्व ११ जागांसाठी दि. २६ सप्टेंबर, २०२१, रविवारी तळेगांव दाभाडे, पुणे येथे विश्वस्त कार्यकारी मंडळाची निवडणूक विनविरोध झाली. निवडणूक अधिकारी म्हणून श्री. शशिकांत वामन भिडे, पुणे यांनी काम पाहिले. ह्या निवडणुकीबरोबरच २०१९-२०२० आणि २०२०-२०२१ ह्या दोन वर्षांची वार्षिक सर्वसाधारण सभा घेण्यात आली. ह्या सभेचे सूत्रसंचालन सौ. स्नेहल भिडे, ठाणे यांनी केले. निवड झालेल्या विश्वस्तांची नांवे खालीलप्रमाणे...

१) श्री. शशिकुमार केशव भिडे, पुणे	
२) श्री. चंद्रकांत शंकर भिडे, ठाणे	
३) श्री. प्रभाकर शंकर भिडे, डोंबिवली	
४) श्री. दिलीप वासुदेव भिडे, पुणे	
५) लं. क. (नि) सुनिल वासुदेव भिडे, पुणे	
६) श्री. माधव पुरुषोत्तम भिडे, पुणे	
७) श्री. प्रशांत सदानंद भिडे, सातारा	
८) श्री. प्रदीप जनार्दन भिडे, डोंबिवली	
९) श्री. शंतनु निळकंठ भिडे, पुणे	
१०) श्री. चिंतामणी जनार्दन भिडे, ठाणे	
११) सौ. संपदा राजेंद्र भिडे, दादर, मुंबई	
१६) श्री. वैभव नाखरे, चिपळूण	५,०००/-
१७) श्री. श्रीधर दत्तात्रय जोशी, चिपळूण	५,०००/-
१८) सौ. सुरभी संदेश देवेंकर, चिपळूण	५,०००/-
१९) श्री. पुष्कर योगेश जोशी, चिपळूण	५,०००/-
२०) सह्याद्री निसर्ग मित्रमंडळ, चिपळूण	१०,०००/-
२१) श्री. संजय वासुदेव घाणेकर, चिपळूण	५,०००/-
२२) श्री. संतोष वसंत जोगळेकर, चिपळूण	५,०००/-
२३) सौ. निलिमा वसंत केतकर, चिपळूण	५,०००/-
२४) श्री. जगदिशचंद्र वामन केतकर, चिपळूण	५,०००/-
२५) सौ. प्राजक्ता विवेक गोखले, चिपळूण	५,०००/-
२६) श्री. दिलीप वसंत घाग, चिपळूण	५,०००/-
२७) लोकमान्य टिळक वाचन मंदिर, चिपळूण	१०,०००/-
२८) सांगली जिल्हा नगर वाचनालय सांगली	१०,०००/-
२९) सौ. स्वाती सुहास देशपांडे, चिपळूण	१५,०००/-

सूचना : आजीव सभासद वर्गणी, देणगी, जाहिरात इत्यादी स्वरूपात रक्कम ऑनलाईन ट्रान्स्फर करण्यासाठी खालील माहिती -
TJSB सहकारी बँक लि; सदाशिव पेठ शाखा, पुणे-30.

नित्युंदन गोत्रीय भिडे प्रतिष्ठान,

अकॉउंट नंबर - 018110100001294,

IFSC Code - TJSB0000018

विशेष सूचना - रक्कम ट्रान्स्फर केल्यावर दिलीप भिडे, पुणे यांना 9657541236 या क्रमांकावर किंवा office@bhidekul.in ह्या मेलवर कळवावे म्हणजे पावती पाठवली जाईल.

सोशल मिडियावर (उदा. फेसबुक, व्हाट्सअप इ.) 'आम्ही भिडे' वा तत्सदृश नावाने काही ग्रुप असतील तर सदर ग्रुप नित्युंदन गोत्रीय भिडे प्रतिष्ठानचे अधिकृत नाहीत, ह्याची कृपया नोंद घ्यावी.

आह भिडे

अंक ४८ वा

संपादक : श्री. शशिकुमार केशव भिडे
कार्यकारी संपादक : श्री. प्रदीप ज. भिडे,
संपादक मंडळ : ले. क. सुनिल भिडे, श्री. दिलीप भिडे,
श्री. चिंतामणी भिडे, श्री. प्रभाकर शंकर भिडे,
श्री. राजेंद्र भिडे, श्री. विनायक वि. भिडे,
सौ. प्रिती भिडे, सौ. स्नेहल भिडे
सल्लागार मंडळ : श्री. सुनिल भिडे (अभिरुची) पुणे,
श्री. शंतनु नि. भिडे, के. मो. भिडे
श्रीमती सुमती वा. भिडे, पुणे, डॉ. प्रतिभा भिडे, ठाणे
अक्षर जुळणी : सौ. विनीता डबीर

पत्रव्यवहारासाठी पत्ता

ले. क. सुनिल वासुदेव भिडे

१४२६, सदाशिव पेठ, नीलसदन ए-२०१,

पुणे विद्यार्थी गृहासमोर, पुणे ४११०३०

मो. ९६२३०९७४४४

मुंबई कार्यालय : सौ. संपदा भिडे

ए ५०३, श्रीसाई शारदा हौसिंग सोसायटी, भवानी शंकर रोड,
दादर (पश्चिम), मुंबई - ४०० ०२८. मो. ९८१९९ ५१३९१

सहवेदना : भिडे कुलातील निधन झालेल्या ज्ञात-अज्ञात कुलबंधू, भगिनी आणि माहेरवाशिणींना भिडे प्रतिष्ठान श्रद्धासुमन अर्पण करित आहे.

(१) कै. मोरेश्वर श्रीधर भिडे, ठाणे (२) कै. मोरेश्वर जनार्दन भिडे, चिपळूण
(३) कै. आनंद नरहर भिडे, पुणे (४) कै. श्रीरंग एकनाथ भिडे, दादर, मुंबई

नित्युंदन गोत्रीय भिडे प्रतिष्ठान विवाह वाढदिवसाच्या शुभेच्छा !

ऑक्टोबर	श्री. संदीप व सौ. सुकृता भिडे, अंमळनेर	२५-१०-१५
	श्री. नारायण व सौ. लता भिडे, जबलपूर	२७-१०-८२
नोव्हेंबर	श्री. जयराम व सौ. केतकी भिडे, सोलापूर	२५-११-८८
	श्री. अमोद व सौ. धनश्री भिडे, सांगली	२७-११-१८
	श्री. सिद्धार्थ व सौ. केतकी भिडे, सांगली	२८-११-१४
डिसेंबर	श्री. श्रीपाद व सौ. मृण्मयी भिडे, तळेगाव दाभाडे	२-१२-०१
	श्री. श्रीकांत व सौ. जयश्री भिडे,	८-१२-७४
	श्री. बळवंत व सौ. संध्या भिडे, अंमळनेर	३१-१२-८५
	श्री. कौस्तुभ व सौ. ऋचा जोशी, ठाणे	१९-१२-२०

जुलै ते सप्टेंबर २०२१ देणगीदार

श्री. कुमार विष्णू भिडे, पुणे	रु. ५०,०००	देणगी
श्री. शशिकुमार केशव भिडे, पुणे	रु. २५,०००	देणगी
अॅड. अविनाश जनार्दन भिडे, नाशिक	रु. २०,०००	देणगी
श्री. जयराम यशवंत भिडे, सोलापूर	रु. ५,००१	देणगी
श्री. चिंतामणी जनार्दन भिडे, ठाणे	रु. ५,०००	देणगी
श्रीमती अंजली गोखले, ठाणे	रु. ५,०००	देणगी
श्री. मंदार भगवान भिडे, रत्नागिरी	रु. ५,०००	देणगी
सौ. अश्विनी प्रसन्न देवस्थळी, ठाणे	रु. ५,०००	देणगी
श्री. राजेंद्र महादेव भिडे, दादर	रु. ३,०००	देणगी
उषाताई अभय भिडे, मुलुंड	रु. १,०००	देणगी
श्री. अमित दिलीप भिडे, पुणे	रु. १,०००	देणगी
श्री. आनंद गोविंद भिडे, मालाड	रु. ५,०००	देणगी
श्री. क्षितिज भिडे, अंबरनाथ	रु. २,०००	देणगी
श्री. अनंत हरी भिडे, मालाड	रु. ५,०००	देणगी
श्री. नारायण वसंत भिडे, जबलपूर	रु. १,००१	देणगी
श्री. विलास भालचंद्र भिडे, दहिसर	रु. १,००१	देणगी
श्री. विराज विजयसिंह भिडे, नाशिक	रु. २,०००	देणगी
अॅड. विनोद यशवंत भिडे, औरंगाबाद	रु. ५,०००	देणगी
श्री. रविंद्र दाजिबा भिडे, मुलुंड	रु. ५,०००	देणगी
श्री. प्रदीप जनार्दन भिडे, डोंबिवली	रु. २,०००	देणगी
सौ. स्नेहल विजय भिडे, ठाणे	रु. १,००१	देणगी
श्री. प्रभाकर शंकर भिडे, डोंबिवली	रु. २,०००	देणगी
सौ. सुचित्रा (भिडे) शाह, माहीम	रु. १०,०००	देणगी
सौ. तृषी सचिन भिडे, तळेगाव दाभाडे	रु. २,१००	देणगी
श्री. रामचंद्र प्रभाकर भिडे, पुणे	रु. २,०००	देणगी
डॉ. निर्मल पेठे, पुणे	रु. २,०००	देणगी
डॉ. अनिरुद्ध मधुसूदन भिडे, माहीम	रु. ५,०००	देणगी
श्रीमती सुप्रिया सुभाष भिडे, मालाड	रु. ५,०००	देणगी
श्री. मिलींद दिगंबर भिडे, छत्तीसगड	रु. ५,०००	देणगी
श्री. अरविंद श्रीपाद भिडे, पुणे	रु. ५,०००	देणगी
सौ. अपर्णा बाळ पंडित, पुणे	रु. १,०००	देणगी

भिडे कुलप्रतिष्ठानतर्फे वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा !

ऑक्टोबर

१. सौ. वृंदा अनिल भिडे, पुणे	१
२. श्रीमती लक्ष्मी माधव भिडे, माभळे	१
३. कु. प्राची संजय भिडे, माणगांव	७
४. कु. प्रिती संजय भिडे, माणगांव	७
५. श्री. मकरंद गोविंद भिडे, कल्याण	७
६. कु. प्राजक्ता सुरेंद्र भिडे, ठाणे	७
७. श्री. मकरंद गणेश भिडे, मिरज	७
८. सौ. अश्विनी अनिरुद्ध भिडे, पनवेल	८
९. सौ. केतकी सिद्धार्थ भिडे, सांगली	८
१०. श्री. शरद प्रभाकर भिडे, चिपळूण	९
११. श्री. यशवंत रामचंद्र भिडे, औरंगाबाद	९
१२. श्री. शेखर केशव भिडे, माभळे	१२
१३. सौ. रश्मी अमेय भिडे, पुणे	१२
१४. अनुजा माधव भिडे, डोंबिवली	१२
१५. श्री. गणेश महादेव भिडे, पुणे	१३
१६. कु. ऋषभ विक्रम भिडे, हैद्राबाद	१५
१७. श्री. रमेश महादेव भिडे, डोंबिवली	१६
१८. श्री. रोहन सुनिल भिडे, पुणे	१६
१९. श्रीमती प्रज्ञा वसंत भिडे, रत्नागिरी	१७
२०. सौ. जान्हवी विवेक भिडे, रत्नागिरी	१७
२१. सौ. माधवी प्रसाद भिडे, ठाणे	१७
२२. सौ. अपर्णा शरद भिडे, सांगली	१७
२३. मिहीर माधव भिडे, डोंबिवली	१८
२४. सौ. प्रियांका सुरेंद्र भिडे, ठाणे	१९
२५. श्री. अमित रवींद्र भिडे, कल्याण	१९
२६. श्री. मधुकर लक्ष्मण भिडे, मालाड	१९
२७. श्री. अमेय अरविंद भिडे, पुणे	२१
२८. श्री. माधव काशिनाथ भिडे, मुंबई	२१
२९. श्री. चिंतामण नरहर भिडे, पुणे	२१
३०. श्री. हर्षवर्धन श्रीकृष्ण भिडे, पुणे	२२
३१. सौ. संध्या बळवंत भिडे, अंमळनेर	२२
३२. श्री. चारुदत्त प्रभाकर भिडे, माभळे	२३
३३. कु. सुप्रिता प्रसन्न भिडे, मुंबई	२४
३४. डॉ. मीनल महेश भिडे, पुणे	२४
३५. श्री. प्रकाश शंकर भिडे, डोंबिवली	२५
३६. श्री. सचिन बळवंत भिडे, अंमळनेर	२५
३७. श्री. केदार गोविंद भिडे, माभळे	२८
३८. सौ. नमिता नितीन भिडे, कल्याण	२८
३९. सौ. मुग्धा प्रसाद भिडे, माभळे	२८
४०. सौ. स्मिता श्रीधर भिडे, चिपळूण	२९
४१. श्री. नितीन विश्वनाथ भिडे, दापोली	२९
४२. श्री. मिहीर नितीन भिडे, पुणे	३०
४३. श्री. बाळकृष्ण त्रिंबक भिडे, पुणे	३०

नोव्हेंबर

१. श्री. विठ्ठल दत्तात्रय भिडे, डोंबिवली	१
२. कु. धनंजय मुकुंद भिडे, बेळगांव	१
३. सौ. ज्योती जगदीश भिडे, बोरिवली	१
४. श्री. धनंजय काशिनाथ भिडे, खालापूर	२
५. कु. नृपजा सुनिल भिडे, पुणे	२
६. डॉ. संतोष शंकर भिडे, पुणे	२

७. सौ. नीला नंदकुमार ताम्हनकर, सांगली	२
८. श्री. राजेंद्र वासुदेव भिडे, डोंबिवली	३
९. सौ. सुलभा श्रीकृष्ण भिडे, पुणे	३
१०. कु. करुणा दीपक भिडे, डोंबिवली	३
११. सौ. विदुला दिनानाथ भिडे, ठाणे	४
१२. सौ. गिरिजा गणेश भिडे, पुणे	४
१३. श्री. परेश प्रशांत भिडे, पुणे	५
१४. श्री. सतिश जनार्दन भिडे, गिरगांव	५
१५. सौ. वर्षा विलास भिडे, मालाड	६
१६. श्री. शार्दूल सतीश भिडे, पुणे	६
१७. सौ. शितल सतीश गांगल, गोरेगांव	७
१८. श्री. यश अनिल भिडे, पुणे	७
१९. श्री. प्रभाकर लक्ष्मण भिडे, पुणे	८
२०. सौ. सुवर्णरेखा आदित्य देवधर, पुणे	८
२१. श्री. प्रदीप जगन्नाथ भिडे, मुंबई	९
२२. श्री. संजीव केशव भिडे, पुणे	९
२३. सौ. वृषाली पंकज भिडे, कर्नाटक	९
२४. श्री. संदीप बळवंत भिडे, अंमळनेर	११
२५. श्री. अनिल महादेव भिडे, भोपाळ	११
२६. श्री. धुंडिराज दत्तात्रय भिडे, पंढरपूर	११
२७. श्री. गिरीश शरद भिडे, विलेपार्ले	१२
२८. श्री. केदार सुभाष भिडे, मालाड	१२
२९. सौ. वीणा सच्चिदानंद वेलणकर, पुणे	१२
३०. श्री. सिद्धार्थ दत्तात्रय भिडे, सांगली	१३
३१. श्री. सचिन श्रीकांत भिडे, पुणे	१४
३२. श्री. श्रीपाद श्रीकांत भिडे, तळेगाव दाभाडे	१५
३३. श्री. चंदन चिंतामण भिडे, पुणे	१६
३४. कु. राजश्री माधव भिडे, पुणे	१८
३५. श्री. चंद्रकांत शंकर भिडे, ठाणे	१९
३६. सौ. शोभा शरद भिडे, पुणे	१९
३७. श्री. अमेय नरेंद्र भिडे, पुणे	१९
३८. श्री. तेजस राजाराम भिडे, अलिबाग	२०
३९. श्री. अजित चिंतामणी भिडे, पुणे	२०
४०. श्री. सतीश केशव भिडे, विलेपार्ले	२३
४१. कु. स्वप्नली प्रसन्न भिडे, मुंबई	२३
४२. श्री. केदार प्रभाकर भिडे, पुणे	२३
४३. सौ. सुचेता मधुकर भिडे, रायगड	२४
४४. श्री. अविनाश मधुकर भिडे, पुणे	२५
४५. श्री. योगेश शरद भिडे, पुणे	२५
४६. सौ. प्रिती विवेक पाटणकर, पुणे	२५
४७. श्री. एस. ए. कृष्णा भिडे, कर्नाटक	२५
४८. श्रीमती सविता नरेंद्र भिडे, पुणे	२६
४९. श्री. सुनिल सुरेश भिडे, पुणे	२६
५०. श्री. आशीर्वाद राजेंद्र भिडे, दादर	२६
५१. सौ. मालिनी शरद भिडे, चिपळूण	२९
५२. श्री. कपिल गोपाळकृष्ण भिडे, मिरज	२९
५३. श्री. सुहास सुभाष भिडे, सोलापूर	३०
५४. श्री. गुरुनाथ श्रीधर भिडे, चिपळूण	३०
५५. कु. देवयानी नितीन भिडे, पुणे	३०
५६. कर्नल दामोदर भिडे, नाशिक	३०

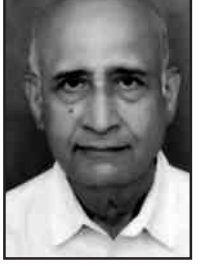
डिसेंबर

१. सौ. लता वसंत भिडे, ठाणे	१
२. सौ. ज्योत्सना शरद भिडे, पुणे	१
३. कु. जय प्रवीण भिडे, गोवा	२
४. श्री. प्रदीप जनार्दन भिडे, डोंबिवली	२
५. सौ. शिल्पा श्रीकृष्ण भिडे, मालाड	२
६. सौ. शुभदा रामचंद्र भिडे, सांगली	२
७. श्री. सुरेंद्र बळवंत भिडे, ठाणे	३
८. श्री. वीरेंद्र विश्वनाथ भिडे, पुणे	४
९. श्री. सिद्धेश्वर बाळकृष्ण भिडे, पुणे	४
१०. कु. ऋतुजा गणेश भिडे, पुणे	४
११. श्री. अविनाश वासुदेव भिडे, पुणे	५
१२. श्री. वामन नरहर भिडे, पुणे	५
१३. श्री. दिलीप जगन्नाथ भिडे, पुणे	५
१४. श्री. सदानंद यशवंत भिडे, कांदिवली	६
१५. श्री. विक्रम दिलीप भिडे, पुणे	६
१६. श्री. रोहित प्रकाश भिडे, डोंबिवली	१०
१७. श्रीमती मोहिनी मंदार भिडे, पनवेल	१०
१८. श्री. अनिल निळकंठ भिडे, पुणे	११
१९. श्री. महेश मोरेश्वर भिडे, पुणे	१३
२०. सौ. कविता प्रवीण भिडे, पुणे	१४
२१. श्री. अजय माधव भिडे, बोरिवली	१४
२२. श्री. प्रशांत त्रिंबक भिडे, पुणे	१५
२३. श्री. सुभाष वामन भिडे, मालाड	१७
२४. श्रीमती चित्रा चंद्रकांत करंदीकर, रत्नागिरी	१८
२५. श्री. चैतन्य आनंद भिडे, नाशिक	२०
२६. श्री. सुभाष विनायक भिडे, पुणे	२०
२७. सौ. सुरश्री चंदन भिडे, पुणे	२१
२८. श्री. अनिरुद्ध मोरेश्वर भिडे, सांगली	२१
२९. श्री. श्रीकृष्ण विश्वनाथ भिडे, मालाड	२२
३०. श्री. तेजस श्रीकृष्ण भिडे, मालाड	२२
३१. सौ. गायत्री केदार भिडे, डोंबिवली	२३
३२. श्री. दिलीप रघुनाथ भिडे, मुंबई	२४
३३. सौ. वंदना अरविंद भिडे, पुणे	२४
३४. सौ. सीमा विजय गांगल, गोरेगांव	२४
३५. कु. राजस माधव भिडे, पुणे	२४
३६. सौ. प्रज्ञा प्रभाकर भिडे, माभळे	२४
३७. सौ. अर्चना संजय भिडे, मालाड	२५
३८. श्री. गिरीश दत्तात्रय भिडे, पुणे	२५
३९. श्री. दिलीप वासुदेव भिडे, पुणे	२६
४०. श्री. नितीन दिनकर भिडे, कल्याण	२६
४१. श्री. विक्रम विलास भिडे,	२६
४२. श्री. विवेक मुकुंद भिडे, पवई	२६
४३. श्री. गोविंद मुकुंद भिडे, डोंबिवली	२७
४४. श्री. राजस नितीन भिडे, कल्याण	२७
४५. श्री. प्रकाश गोपाळ भिडे, मिरज	२७
४६. श्री. संदीप शरद भिडे, पुणे	२८
४७. श्री. रमेश पुरुषोत्तम भिडे, मुलुंड	२८
४८. श्री. चारुचंद्र चिंतामणी भिडे, पुणे	२९
४९. सौ. विजयश्री मिलींद भिडे, पुणे	२९

नियती, कोरोना आणि मी

- प्रभाकर शं. भिडे, डोंबिवली

मो. ९८९२५६३१५४

गेले एक वर्ष आपले जीवनसूत्र एक वेगळ्याच प्रकारच्या संकटातून जाताना येणारे अनुभव विलक्षण आहेत. वास्तविक पूर्वीच्या ज्या गोष्टींचा त्याग करून नवीन जीवनशैली अनुभवत होतो त्याला एकाएकी खीळ बसली. जीवनातील प्रत्येक गोष्टींबद्दल एक प्रकारची अनिश्चितता, अस्वस्थता वाटू लागली. त्यावेळी बहिणाबाई चौधरींनी लिहिलेल्या जीवनविषयक ओव्या आठवू लागल्या.

‘आला सास गेला सास, जीव तुझं रे तंतर
आर जगणं मरणं एका सासाचं अंतर’

जगणे मरणे यामधील हे अंतर बघितले की जीवनाबद्दल एक प्रकारची निराशा येते. परंतु तेवढ्यात दूरदर्शनवर शिवचरित्रकार बाबासाहेब पुरंदरे अचानक येतात आणि सांगतात - ‘मी आता ९८ वर्षांचा आहे तरी मला जगावे असे वाटते. अनेक गोष्टी करण्याचे मनात आहे’. जीवनातील सकारात्मकता त्यांना हाक घालते. तुम्ही निराश का होता ? प्रत्येक रात्रीनंतर पुन्हा दिवस उगवतो. सूर्य आशेचे नवे किरण घेऊन येतो. तरी आशावादी राहा. सूर्यासारखे प्रसन्नचित्त राहा. याच काळात मागच्या वर्षी दूरदर्शनवर महाभारत मालिका बघितली. त्यामधील संघर्षमय जीवनातसुद्धा ते लोक किती रसरशीत जीवन जगत होते. कुरुक्षेत्रावर जाताना प्रत्येक योद्धा जिंकण्याच्या इच्छेने, उत्साहाने जात होता. मग आपण त्यापासून काय शिकायचे ? (की फक्त बघायचे ?)

मी गेले सहा महिने म्हणजे नोव्हेंबर २०२० पासून दिवाळी अंक वाचतो आहे. जवळजवळ ४० च्या वर दिवाळी अंक व पुस्तके वाचली. त्यामध्ये अनेक सुंदर घटना/प्रसंग, अनुभव वाचले आणि मन समृद्ध झाले. कविश्रेष्ठ गुलजारांनी या वर्षामधील घटना विशेषतः गरीब/मजूर ज्यांच्या नोकऱ्या अचानक गेल्या, ते कोणतेही वाहन उपलब्ध नसताना आपल्या घरी चालत निघाले, बरोबर बायकामुले व सामान-याबद्दल सांगताना, त्यांच्या मनात फाळणीच्या वेळीही असेच गरीब लोकांचे स्थलांतर बघितले, सत्तर वर्षांनी गरीब लोकही कमी झाले नाहीत. परिस्थितीतही काही फरक पडत नाही. याबद्दल वाईट वाटले, असे त्यांनी ‘ऋतुरंग’ दिवाळी अंकातील लेखात म्हटले आहे, त्याची आठवण झाली. अर्थात अनेक चांगल्या घटना-अनुभव दिवाळी अंकात आहेत. खरोखर वाचनामुळे मिळणारा आनंद, समाधान इतर कुठल्याही आनंदापेक्षा उच्चकोटीचा वाटतो. वाटलं किती समृद्ध जीवन आपण जगत आहोत. पण, रस्त्यावरून सतत येणारे अॅम्ब्युलन्सचे आवाज, सर्व दुकाने तसेच व्यवहार बंद असे लॉकडाऊन म्हणजे एक प्रकारे जीवन बंदिस्त करून घेणे. सतत सांगितले जाते - दोघांमध्ये अंतर ठेवा. आवश्यक असेल तरच भेटा. शक्यतो विलग राहा. त्यात काही दुःखद बातम्या येतात, त्याने मन विषण्ण होते. इतर प्राण्यांना देवाने किती कमी बुद्धिमत्ता व भावना दिल्या आहेत. वाघाला आपण पिंजऱ्यात ठेवतो. त्याने तब्येतीत राहावे अशी अपेक्षा करतो. मग आपणच आपल्या घरात का आनंदाने/सुखाने राहात नाही ? बाहेर गेलो नाही, मित्रांना भेटलो नाही तर चैन पडत नाही. मग आपण ते समाधान मोबाइलवर मिळवण्याचा प्रयत्न करतो. खरोखर इतर अनेक वैज्ञानिक शोधांनी मानवी जीवन सुखी केले असले तरी मोबाइलच्या शोधाची तुलना होऊ शकत नाही. आपण कितीही दूरच्या मित्रांशी, नातेवाईकांशी मग तो परगावी असो की परदेशी, सहजपणे बोलू शकतो. मानसिक समाधान मिळते. मन आनंदी बनते. आम्ही तर रोज ऑस्ट्रेलियात असलेल्या मुलाशी व्हिडिओ कॉलवर त्याच्या चेहऱ्यावरील हावभाव बघत बोलतो, संवाद साधतो. यापूर्वीही काहींनी असे संकट ही संधी समजून त्याचा उपयोग नवीन शोधात केला. याचे उत्तम उदाहरण म्हणजे आयझॅक न्यूटनचा गुरुत्वाकर्षणाचा शोध. आयझॅक न्यूटन इ.स. १६८० साली म्हणजे ३५० वर्षांपूर्वी इंग्लंडमध्ये आलेल्या प्लेगच्या साथीपासून सुटका करून घेण्यासाठी लंडनहून आपल्या गावी गेला. त्यावेळी प्लेगच्या साथीने लंडनमध्ये हाहाकार माजवला होता. त्यावेळी लंडनची लोकसंख्या साधारण ४-६ लाखांपर्यंत होती. त्यातील एक-दीड लाख लोक या साथीमध्ये मेले. त्यामधून गरीब, श्रीमंत, उमराव/सरदार कोणीच सुटले नाहीत. त्यावेळी सोशल डिस्टन्सिंग म्हणून कोणी दूर राहात नव्हते. परंतु त्या सूत्रानुसार न्यूटन अगदी विरळ वस्ती असलेल्या तसेच स्वतःचे घर असलेल्या आपल्या गावी राहण्यास गेला. तो दोन वर्षे लोक सहवासापासून दूर होता. त्या काळात त्याने चिंतन-मनन केले. अभ्यास केला. त्यातून त्याला गुरुत्वाकर्षणाच्या सिद्धांताचा साक्षात्कार झाला. त्यातून अवघ्या जगाचे भले झाले.

एक सफरचंद झाडावरून खाली पडले. तेव्हा विचार करत असलेल्या न्यूटनला त्या बोधिवृक्षाखाली गुरुत्वाकर्षणाचा शोध लागला. त्या प्लेगने न्यूटन नावाचा वैज्ञानिक जगाला मिळाला. ह्याला म्हणतात सकारात्मक ऊर्जा असे प्रसिद्ध पत्रकार व जागतिक राजकारणातील तज्ज्ञ कुमार केतकर यांनी त्यांच्या कोरोनावरील लेखामध्ये एका दिवाळी अंकात म्हटले आहे. तो लेख वाचून मनाला उभारी आली.

लोकमान्य टिळकांच्या वेळी पुण्याला प्लेगची साथ आली होती. त्यावेळी त्यांनी आपल्या केसरी वृत्तपत्रामधून लोकांनी साथीमध्ये कसे वागावे तसेच सरकारने लोकांशी कसा व्यवहार करावा याचे मार्गदर्शन केले होते. इतकेच नाही तर (लोकांना धीर देण्यासाठी) ते म्हणत, आपल्यावर कितीही अस्मानी/सुलतानी संकटे आली तरी त्याच्यावर पाय देऊन मी उभा राहीन. तसेच, माझे स्वातंत्र्यप्राप्तीचे कार्य चालू ठेवीन. असे वाचले की वाटते किती धीराची माणसे पूर्वी होऊन गेली !

संकटाच्या काळातसुद्धा काही कलाकार किती सकारात्मक व आशावादी विचार करतात याची माहिती मिळाली ती प्रसिद्ध तबलावादक झाकीर हुसेन यांच्या मुलाखतीतून. (तीही दिवाळी अंकामध्ये आहे.) त्यांची मुलाखत प्रसिद्ध वादक शशी व्यास यांनी घेतली आहे. यात त्यांनी सर्व कार्यक्रम बंद होतात त्यावेळी ज्या कलाकारांना रोज स्टेजवर आपली कला सादर करायची सवय असते त्यांची मोठी पंचाईत होते. अशा वेळी झाकीर हुसेन यांनी 'चिला कतना' हा सुफी पंथामधील अध्यात्माचा मार्ग सुचवला. 'आपल्याला असा वेळ मिळतो तेव्हा सच्चा कलाकार त्याचा उपयोग आपल्या कलेचा विकास किंवा शोध घ्यायचा प्रयत्न करण्यासाठी करतो. यावेळी आपल्या श्रद्धेचा जो दर्गा किंवा समाधी असेल अशा ठिकाणी जायचे. सर्वांशी संपर्क बंद करायचा. अगदी जगण्याला आवश्यक तेवढेच अन्न घ्यायचे आणि जेवढी शक्य होईल तेवढी म्हणजे दिवसाचे १२-१५ तास रियाज किंवा तालीम करायची. आपल्याला गुरू शिकवतो त्यावेळी अनेक सूचना करतो, तालीमीचा मार्ग सुचवतो. आपले बऱ्याच वेळा करू करू म्हणून राहून जाते, ते सर्व आठवायचे. त्याचा रियाज करायचा. त्यातून आपल्याला काही नवीन सुचते का ते बघायचे. आपला जीव, आपले मन रियाजामध्ये गुंतवायचे. मनामध्ये दुसरे काही विचार येऊ द्यायचे नाहीत. आपण शिकलेल्या राग/बंदिशीच्या चौकटीत राहून नवीन काही सुचू शकते. एक प्रकारे आपल्याला जो अचानक वेळ मिळाला त्याचा चांगला उपयोग करून आपल्या जवळील कलेचा विचार करावा. त्याला वरच्या उंचीवर न्यावे अशी सकारात्मकता दाखवावी' असे म्हटले आहे.

मलाही अचानक आलेला कोरोनाचा अनुभव येथे सांगावा असे वाटते. मला ताप, सर्दी-खोकला याचा त्रास नव्हता. केवळ थोडा कफ होता, पण एक्स-रे नीट येत नाहीत म्हणून डॉक्टरांनी सिटी स्कॅन करावे असे सांगितले. त्याचा रिपोर्ट आला कफ विशेष नाही, पण कोरोनाची लक्षणे दिसतात आणि अचानक सर्व चित्र पालटले. मॅग अँटिजन टेस्ट केली, ती निगेटिव्ह आली. मॅग टेस्ट आरटीपीआर केली तीही निगेटिव्ह आली. पण डॉक्टरांच्या मते प्रादुर्भाव (इन्फेक्शन) होते. तेव्हा १७ दिवस विलगीकरणात राहा असे सुचवले. सुदैवाने खालच्या मजल्यावरील ब्लॉक रिकामा होता तेथे जागा मिशली. तेथे १९ दिवस एकटे राहायचे होते. कोठे जायचे नाही. मुलगा दारामध्ये रोज जेवण-चहा ठेवत असे ते घ्यायचे व पडून राहायचे. डॉक्टरांनी दिलेल्या औषधे-गोळ्या घ्यायचे. रोज ऑक्सिमीटरवर ऑक्सिजन चेक करायचा. रोज टॅपेचर बघायचे. सुदैवाने वाचनाची आवड असल्यामुळे बरेच दिवाळी अंक, पुस्तके घेतली. दिवाळीनंतर अंकांतील त्यावेळी न वाचलेले असे अनेक लेख वाचावयास सुरुवात केली. तेव्हा कळले की कितीतरी वाचनीय माहितीपूर्ण लेख, उत्तम कथा, सुंदर वास्तववादी कविता न वाचता मी अंक वाचला असे समजून होतो. त्यामध्ये जे आवडले तसेच दुसऱ्यांना (मित्रमंडळींना) सांगण्यासारखे होते ते डायरीत लिहून काढले. मग जरा वेळ जाऊ लागला. हा विजनवास अनुभवताना सावरकर, टिळक व अन्य क्रांतिकारकांचा तुरुंगवास आठवला. त्यांना तर जेवण चांगले नव्हते. करमणुकीला काही साधने नव्हती. मला तर २४ तास मोबाइल होता. सर्व बातम्या, गोष्टी, कथा कळत होत्या. त्यांच्या ध्येयावरील निष्ठा अविचल होत्या हे जाणवले.

मन खंबीर होते. सावरकरांना तर त्याच काळात दीर्घ काव्य सुचले. त्यात (प्रभाकर, कमला व इतर अनेकांचा समावेश आहे) तसेच, अशा वातावरणात प्रेमकाव्य सुचले. टिळकांनी तर गीतारहस्य हा अजरामर ग्रंथ लिहिला. गीतेमधील कर्मयोगावर आधारित गीतारहस्य म्हणजे त्यांच्या जीवनाचे सार होते. किती खंबीर, निश्चयी माणसे होती ! त्यांचा तुरुंगवास बघितला की आपली लाज वाटते. त्यांच्या मनाची तयारी काय असेल याची कल्पना येते. त्याची सवय होते. सोबत डॉक्टरांची औषधे होती. दहा-पंधरा दिवसांनी तीही संपली. रोज खोली स्वच्छ करायची. आपली कामे स्वतः करायची. तेव्हा घरच्या माणसांची (पत्नी, मुले, मुली) किंमत कळते. या गोष्टीत दिवस जाऊ लागला. रात्र अंगावर येई. परंतु काळ कोणासाठी थांबत नाही. १९-२० दिवसांनंतर डॉक्टरांनी आता स्वतंत्र राहण्याची आवश्यकता नाही असे सांगितल्यामुळे घरातले पुन्हा एकत्र आले. या सर्व घडामोडीत एक गोष्ट जाणवली की जीवन किती नश्वर आहे. त्यातूनच माणूस इतरांशी चांगला वागू लागतो. याबाबत संत एकनाथांची वाचलेली गोष्ट सांगतो व थांबतो. एक दिवस संत एकनाथांकडे एक मनुष्य आला व म्हणाला तुम्ही संत आहात, तुम्हाला त्रिकाल गोष्टी कळतात ! मला सांगा माझे आयुष्य किती आहे ? मी किती जगणार ते सांगा. संत एकनाथ म्हणाले, तुझे आयुष्य आणखी फक्त आठ दिवस आहे. तो घाबरला. घरी गेला. बायकोला रोज बोलत असे, कधी रागामध्ये मारत असे. आता ते एकदम बंद झाले. तिच्याशी गोड बोलू लागला. बायकोला हा अचानक झालेला बदल बघून आश्चर्य वाटून आनंद झाला. आता तो मुलांची चौकशी करून त्यांचा अभ्यास घेऊ लागला. त्यांना पोहोचवण्यासाठी शाळेपर्यंत जाऊ लागला. त्यांना वेळ देऊ लागल्यामुळे मुलेसुद्धा खूष झाली. धाकट्या भावाबरोबर शेतीसंबंधी केस चालू होती. तो भावाला म्हणाला, ती जमीन तूच घे. साहजिकच भावाशी संबंध सुधारले. या सर्व गोष्टी करण्यात आठ दिवस निघून गेले. तो मनात म्हणाला, आता उद्या आपण मरणार ! पण मन शांत होते.

अखेर नववा दिवस उजाडला. तो म्हणाला, अरे आपण मेलो नाही ! असे कसे झाले ? मग तो संत एकनाथांकडे पुन्हा गेला व म्हणाला, मी अजून जिवंत आहे ! ते म्हणाले, मला एक सांग, आठ दिवस कसे गेले ? तो म्हणाला, कौटुंबिकदृष्ट्या फार चांगले गेले. मी आनंदी, समाधानी आहे. त्यावर संत एकनाथ म्हणाले की मी आता फक्त आठ दिवस जगणार आहे असे रोज सकाळी समज. त्यामुळे त्याला आनंदी जीवनाचे रहस्य कळले. तसाच या साथीच्या रोगामुळे माणसाला जगण्याचा अर्थ कळतो. विलगीकरणाच्या छोट्याशा अनुभवामुळे मला त्या ग्रस्त लोकांविषयी वाटणारी सहानुभूती वाढली. कारण मी आता त्यांच्यापैकी एक झालो. कोरोनाबाधितांचा बांधव झालो. मला जीवनाचे सार कळले की नाही हे माहीत नाही, पण ग. दि. माडगूळकरांच्या 'हॅलो मिस्टर डेथ' या लेखाप्रमाणे (मृत्यूला सलाम करून आले) मी कोरोनाला सलाम करून आलो.

आमचा हादगा

- सौ. अनघा (भिडे) सातर्डेकर, पुणे

नवरात्र म्हटले की पुण्यात भोंडला असतो. तसंच सांगली-कोल्हापूरला हादगा असतो. हस्त नक्षत्रात सुरू होतो आणि चांगला सोळा दिवस असतो. हादगा म्हटलं की आपोआपच माझ्या मनात बालपणीच्या आठवणी फेर धरू लागतात आणि मग अलगदपणे मी सांगलीमधील बालपणी फेर धरलेल्या हादगाच्या त्या गाण्यांमध्ये, खिरापतींमध्ये हरवून जाते. त्यावेळी ज्या कुटुंबात मुलगी असे त्यांच्या घरी हादगा असायचा आणि तब्बल सोळा दिवस. आमच्यातीलच एखादी सखी लाकडी पाटावर पांढऱ्या रांगोळीने सुंदर हत्ती काढायची आणि त्याखाली रांगोळीचे ठिपके. हादगाच्या पहिल्या दिवशी एक ठिपका आणि मग चढत्या क्रमाने सोळाव्या दिवशी सोळा ठिपके. हादगाचा कितवा दिवस आहे त्याप्रमाणे तेवढीच गाणी फेर धरून म्हणायची आणि एक गाणे झाले की एक ठिपका पुसायचा. सगळ्यात छोट्या चिल्ल्यापिल्ल्या मुलींचं हे ठिपके पुसायचे काम एकदम आवडीचे. महत्वाचं म्हणजे हादगासाठी आमंत्रण वगैरे सोपस्कार नसायचे. अखळ्या गावभागात सगळ्या मुलींचा घोळका एका घरातून दुसऱ्या घरात जायचाच. हादगा झाल्यावर खिरापत खाऊन पुढचा हादगा पुढच्या घरात हे ठरलेलंच. त्यासाठी अभ्यास वगैरे गोष्टी व्यवस्थित सांभाळल्या जात. पण हादगा बुडवला जात नसे. वाडा असेल तर अखळ्या वाड्याचा सामुदायिक हादगा असायचा. वाड्यातल्या प्रत्येक घरातून एकेक खिरापत केली जात असे. तेव्हा विकतचं किंवा बाहेरून बनवून आणणं हा प्रकार कुणाच्या खिजगणतीतही नसायचा. प्रत्येक घरातील सुगरणी आपल्या घरात असलेल्या साहित्यातून अतिशय चविष्ट परंतु चटकन ओळखता येणार नाहीत असे पदार्थ खिरापत म्हणून करत असत. आसपासच्या घरी पदार्थांचे अंदाज घेतले जात पण अगदी लपवून लपवून खिरापत बनवली जात असे. घरातील एखादं मूल चोंबडेपणा करून खिरापतीचा पदार्थ आधीच दुसऱ्याला सांगेल असे वाटले तर त्या घरची माऊली मुलं शाळेतून येण्याअगोदर खिरापत करून ठेवत असे. एखादी हौशी माऊली हादगाच्या दिवसाच्या संख्येइतके पदार्थ खिरापत म्हणून करत असे. मुलं शाळेतून घरी आली की संध्याकाळी हादगाचे फेर सुरू होत. पाटावरच्या हत्तीला हळदीकुंकू आणि फुलं वाहून 'ऐलमा पैलमा गणेश देवा' या गाण्याने दुसरे दिवशी 'ऐलमा पैलमा'च्या जोडीला 'एक लिंबू झेलू बाई'चं गाणं असे आणि त्या दिवसापासून खिरापत ओळखावी लागत असे. खिरापत ओळखल्याशिवाय मिळत नसे. खिरापत सुद्धा केवढी ... तर तळहातावर मावेल एवढी. उगीच ताटे, वाट्या, चमचे यांचे अवडंबर नाही. तळहातावरची खिरापत खाऊन झाली की तोच हात फ्रॉकला पुसून सगळ्या मुली पुढच्या घरी हादगा खेळायला सुसाट जात. हळूहळू गाणी वाढत जायची आणि खिरापत ओळखायला पण अवघड जायचे. मग गोड की तिखट, तळलेले की भाजलेले, कसले लाडू, वड्या, पोळ्या, पुऱ्या, फळं वगैरे वगैरे प्रत्येकजण त्या माउलीला विचारत असे. ती माउली त्यांचा अंदाज बरोबर की चूक ते सांगत असे. गोड असेल तर 'बालाजीची सासू' असा बासुंदी, लाडू, जिलेबी, चिरोटा, साखरभात, सूतरफेणी या पदार्थांसाठीचा एकच शब्द ठरलेला असे. असे करत करत एखादी मुलगी तो पदार्थ ओळखत असे. मग त्या खिरापतीचा प्रसाद पाटावरील हादगाच्या देवाला दाखवून तो वाटला जात असे. खिरापत ओळखणाऱ्या मुलीला एखादी माउली दोनदा खिरापत देत असे कौतुक म्हणून. ती दोनदा मिळणारी खिरापत त्या मुलीला मोठं पदक मिळाल्याचा आनंद मिळवून देत असे.

हादगाच्या या गाण्यांमधून सगळी नातेवाईक मंडळी डोकावत. सासर आणि माहेर, नणंदा आणि भावजया हे तर ठरलेलं. पण या गाण्यांमधून आपोआपच सामान्य ज्ञानात भर पडत असे. 'अक्कणमाती चिक्कणमाती' या गाण्यातून करंज्यांचं पीठ तयार करण्यापासून ज्ञान मिळत असे तर 'कारल्याचा वेल'मधून झाडाच्या पुनरुत्पादनाची प्रक्रिया गाता गाता समजून जात असे. 'शिवाजी आमुचा राणा'मधून अगदी लहानपणीच शिवरायांची महती समजत असे तर 'गाऊ गजगौरीचे गाणे'मधून महाभारताची ओळख होत असे. 'बोला बोला बोला खिरापत कसली' ह्या गाण्यामधून वेगवेगळ्या पदार्थांची ओळख होत असे. काही गाण्यांमधून विविध नाती समजत असत तर काहींमध्ये विविध दागिन्यांचे प्रकार. कधी एखादी सून त्या निमित्ताने सासरच्यांना गाण्यातून कोपरखळ्या देण्याचं सुख घेत असे तर कधी माहेर आणि आजोळच्या आठवणींना उजाळा देत असे. हे लिहिता लिहिता अनेक गमतीजमती आठवल्या, अनेक आठवणी दाटल्या. आमच्याच कंपूतील एकीच्या आईला 'एका हो शंकरा, बोधाचे अर्थ करा' हे गाणं खूप आवडायचं आणि ते मला आणि माझ्या अगदी जवळच्या मैत्रिणीला तोंडपाठ होतं. त्यामुळे त्या काकूकडे हादग्याला गेल्यावर त्या आग्रहाने आम्हाला ते गाणं म्हणायला लावायच्या. सोळाव्या दिवशी बोळवण असायचं. सोळा गाणी म्हणून झाली की त्या दिवशी मात्र पोटभर खिरापत असायची. कधीकधी तर जेवणच असायचं. हादगाच्या व्रताचं बोळवण आणि तो प्रसाद घेताना खूप छान वाटायचं. पण दुसरे दिवशीपासून हादगा नसल्याची हळहळ पण मनात असायची. ह्या हादग्याने त्यावेळच्या आम्हा मध्यमवर्गीयांना खूप आनंद दिला. एकत्र असण्यातला आनंद, वाटून खाण्यातला आनंद, आपलेपणा जपणारी भावना दिली. निसर्गचक्रापुढे नम्र व्हायला शिकवलं. हातावर मिळणाऱ्या त्या खिरापतीची सर तर जगातील कुठल्याही महागड्या पदार्थांना कधीही येणार नाही. छोट्या छोट्या गोष्टींमधून आनंद घेत जगणं, जमिनीवर राहणं ह्या हादगाच्या फेऱ्यांनी शिकवलं. आयुष्याच्या परिघाभोवती चक्रात अडकल्यासारखे आपण सगळेच गोल गोल फिरत असतो. पण हेच फेरे हादगाच्या व्रताप्रमाणे गात-गात पूर्ण केले तर आयुष्य जगण्याचं हे व्रतही सुफल संपूर्ण होईल यात काडीमात्र शंका नाही. मग 'ऐलमा पैलमा'ने सुरू झालेले हे आयुष्य अजून बरेच फेरे धरत, गाणी म्हणत जेव्हा संपत येईल तेव्हा आपल्यालाही समाधानाने म्हणता येईल, 'आड बाई आडोणी, आडाचं पाणी काढोनी। आडात पडला शिंपला, आमचा हादगा संपला।'

इच्छा

लोकप्रिय होण्याची इच्छा मला नाही,
ओळखता मला तुम्ही, आणि नको काही।
कुणाला मी वाईट तर कुणाला चांगला भासलो,
ज्याची जशी गरज, मी तसाच त्याला दिसलो।
तर्कशास्त्र आयुष्याचं आहे किती विचित्र,
वर्षे चालली सरून, सरता सरेना रात्र।
आयुष्य एक धावण्याची शर्यत असे विचित्र,
जिकलो तर सुटतात मागे, हरलो तर सोडतात मागे, आस व मित्र।
बऱ्याचदा फतकल मारून मातीत मी बसतो,
आपल्याच लायकीला आनंदात हसतो।
शिकलो मी सागराकडून जगण्याचे बहाणे,
संथपणे वाहणे आणि मस्तीत राहणे।
तसं तर माझ्यात काहीच खोट नाही,
खरंच सांगतो मी, माझ्यात कपटही नाही।
पाहून अंदाज माझे, शत्रू जळून जातात,
प्रेम आणि मित्र माझे दीर्घकाळ टिकतात।
बांधले हातावर घेऊन घड्याळ विकत,
पाठीस की लागला काळवेळ वखत।
म्हटलं बांधून एक घर शांतपणे आराम करू,
गरजांच्या मागे धावणारा, बनलो एक वाटसरू।
हे गालिब, शांतीची आता नको करू भाषा,
लहानपणीचा रविवार येईना आताशा।
का वेळेसोबत आयुष्याची मजा हरवून जाते,
हसते खेळते आयुष्यही साधारणच होते।
पूर्वी हसून सुरू होई एक तरी सकाळ,
न हसताच अलीकडे होई संध्याकाळ।
सांभाळता नाती आता किती दूर आलो,
जोडता जोडता नाती हरवून स्वतःस बसलो।
लोक मला म्हणतात तुम्ही नेहमीच हसता,
थकलो मात्र आता मी दुःख लपवता लपवता।
आनंदी राहून मी सर्वांना आनंदी ठेवतो,
निष्काळजी असूनही काळजी सर्वांची घेतो।
जाणतो मी माझे, नाही काहीच मोल,
जोडली मी परंतु नाती किती अनमोल।

(मूळ हिंदी कविता : कै. मुन्शी प्रेमचंद)
स्वैर अनुवाद : चिंतामणी भिडे, ठाणे,
मो. ९९३०५०८५०६

अभिनंदन !

नित्युंदन गोत्रीय भिडे प्रतिष्ठान तर्फे सर्वांसाठी लेखन स्पर्धा घेण्याचे हे तिसरे वर्ष आहे. भिडे कुलोत्पन्नांना लिहिते करण्यासाठी प्रोत्साहन हा त्यामागे हेतू आहे. काही वेळा आपर उत्तम बोलतो, परंतु ते चांगल्या रितीने लिहिणे हे अवघड काम असते. दरवर्षीप्रमाणे ह्या वर्षी सुद्धा उदंड प्रतिसाद मिळाला. स्पर्धेसाठी एकूण ३५ लेख आले होते. ह्या स्पर्धेसाठी परीक्षक श्रीमती प्रतिभाताई भिडे (एम.ए.एम.फिल) ह्यांनी काम केले. परीक्षण करताना कोणते निकष जमेत घेतले त्याच्याबद्दल काही नोंदी खालीलप्रमाणे आहेत.

(१) एकूण ३५ लेख आले. त्यापैकी एक लेख पोस्टाने खूपच उशिरा मिळाला. (२) काही स्पर्धकांनी एकपेक्षा जास्त लेख पाठविले. त्यामुळे स्पर्धकांच्या सूचनेनुसार अशा स्पर्धकांचा प्रत्येकी एकच लेख विचारात घेतला. (३) लेखाची शब्द मर्यादा ३०० होती, तरीसुद्धा ३०० ते ४५० शब्द असावेत असे गृहीत धरून मूल्यांकन केले आहे. पुढील लेखन स्पर्धेसाठी शब्दमर्यादा ५०० करावी अशा सूचनेचा विचार व्हावा. (४) शब्दसंख्या, आशय, मुद्देसूदपणा, हस्ताक्षर, शुद्धलेखन, नीटनेटकेपणा व भाषाशैली या निकषांवर परीक्षण केले आहे. (५) विचार घेतलेले लेख २५, आलेले एकूण लेख ३५, स्पर्धेतून बाद लेख १०. (६) लेखांचा दर्जा मध्यम परंतु उत्साह व प्रतिसाद उत्तम मिळाला आहे.

ह्या लेखन स्पर्धेसाठी श्रीमती प्रतिभाताई भिडे यांनी दरवर्षीप्रमाणे परीक्षण करण्यासाठी तात्काळ होकार दिला. तसेच प्रत्येक लेखातील शब्द मोजून, निकषाप्रमाणे प्रत्येक लेखाला मार्कस दिले. ही बाब विशेष नमूद कराविली वाटते. परीक्षक श्रीमती प्रतिभाताई भिडे यांचे भिडे प्रतिष्ठान आभारी आहे. निवड केलेल्या स्पर्धकांची नावे खालीलप्रमाणे -
प्रथम क्रमांक - श्री जयराम भिडे, सोलापूर - रु. १,०००
द्वितीय क्रमांक - सौ. वृषाली मुधुसुदन भिडे, माहीम - रु. ७००
तृतीय क्रमांक - सौ. अरुणा अरुण भिडे, नाशिक - रु. ५००
उत्तेजनार्थ : प्रथम क्रमांक - सौ. वर्षा दिलीप भिडे, पुणे - रु. ३००

द्वितीय क्रमांक - सौ. विद्या भिडे, पुणे - रु. ३००

तृतीय क्रमांक - सौ. उर्मिला अरविंद भिडे, पुणे - रु. ३००

सर्व विजेत्यांचे अभिनंदन आणि स्पर्धकांचे कौतुक !

अभिनंदन !

कुणाल राजेश भिडे याने शास्त्रीय संगीत अलंकार अखिल भारतीय गांधर्व महाविद्यालयातर्फे घेण्यात आलेल्या ऑगस्ट २०२१ मध्ये अलंकार परीक्षेत प्रथम श्रेणीत यश मिळवले. कुणाल भिडे गेली बारा वर्षे शास्त्रीय संगीत शिकत होता. त्यांना संगीता बापट आणि डोंबिवली येथील पंडित महेश कुलकर्णी यांचे मार्गदर्शन लाभले. त्यांच्या यशामागे दानशूर बाळासाहेब पित्रे यांच्या संकल्पनेतून स्थापन झालेल्या देवदूख शहरात ललित कला अॅकॅडमीचा मोठा वाटा आहे असे कुणाल भिडे सांगतो. येथील प्राचार्य शिल्पा मुंगळे-भिडे व त्यांचे सहकारी यांचेही मार्गदर्शन त्याला लाभले.

एक अविस्मरणीय प्रसंग !

- श्रीमती उज्वला साठे, पुणे

मो. ९८५०८४५६७०

(वाडा जाळणाऱ्यांचे क्रौर्य किंवा जातीयतेतला विखार कधीच विस्मृतीच्या पडद्याआड विरून गेला ! पण, अविस्मरणीय आहे ते माझ्या आजीचे धाडस व मायेची पाखर...)

१ फेब्रुवारी १९४८ हा दिवस माझ्या बालपणीच्या काळातील आयुष्यातील अविस्मरणीय दिवस ठरला. १५ ऑगस्ट १९४७ ला भारताला स्वातंत्र्य मिळाले ही गोष्ट भारताच्या इतिहासात फार मोठी चांगली घटना ठरली. स्वातंत्र्य मिळविण्यासाठी ज्या लोकांनी लढा दिला, तुरुंगवास, हालअपेष्टा भोगल्या त्यांना उत्तम यश मिळाले. त्या नंतर सहा महिन्यांतच म्हणजे ३० जानेवारी १९४८ ला महात्मा गांधींची हत्या झाली. ब्राह्मण-ब्राह्मणेतर वाद धुमसत होताच त्याला पुष्टी मिळाली. एक ते दीड दिवस सगळीकडे स्मशान शांतता व तंग वातावरण होते. थोडक्यात वादळापूर्वीची शांतताच ठरली.

माझे माहेर सांगलीचे. आमचे पिढीजात घर खूप मोठं होतं. ८-१० बिऱ्हाडे होती. माझे वडील माधवराव भिडे समाजकार्यकर्ते होते. ध्येयाशी एकनिष्ठ होते आणि कार्याला वाहून घेतले होते. माझी आजी, वडील, काका-काकू, आई आणि आत्या असे एकत्र कुटुंब होते. माझे वय तेव्हा ९ वर्षांचे होते. माधवनगरला सिमेंटचे घर बांधले म्हणून काका तिकडे राहू लागले. तेथे फार वस्ती नव्हती. काका गावाला गेले होते म्हणून माझी आजी व वडील माधवनगरला सोबतीसाठी गेले होते. शनिवारचा दिवस मधे गेला. रविवारी सकाळी आठ वाजताच आरडाओरडा, जाळपोळ सुरू झाली. आईने आम्हा मुलांना तिच्या मामांकडे पाठवले. पिढीजात ऐश्वर्यसंपन्न घर आईला सोडवेना. बिऱ्हाडकरूंनी आईला प्रथम बाहेर काढले व नंतर सर्व वाट फुटेल तिकडे पांगापांग झाली. त्या गोंधळात आईने माझ्या धाकट्या ४ महिन्यांच्या भावाला कोणाच्या तरी हातात दिले. पेटत्या मशाली घेऊन जमाव आल्याने माणसांची पांगापांग झाली. बाजूच्या दुकानातील सामान रस्त्यावर काढून पेटवले होते. अशा रस्त्यातून आई कशीबशी माझ्या मामेकाकांच्या घरी पोचली. तोपर्यंत आम्ही चार-पाच घरे बदलत बदलत काकांच्या घरी पोचलो होतो. तोपर्यंत १२ वाजले होते. आम्ही जिथे जाऊन स्थिर होतो तोपर्यंत शेजारचे दार जाळायला येत. आम्हाला पाहून माझे काका म्हणाले, वहिनी आता कुठेही जायचे नाही. तुमचे होईल ते आमचे होईल. काकांची परिस्थिती मध्यमच होती. पण केवढा मनाचा मोठेपणा !

सकाळी १० च्या सुमारास आजीला सांगलीच्या घराला धोका आहे असे दिसले. कारण धुरांचे लोट दिसू लागले. ती सांगलीला

येण्यासाठी पायी निघाली. तोपर्यंत कफर्त बसला होता. वाट काढत, काढत ती दुपारी २ वाजता पोचली. तेवढ्यात माधवनगरचे घरही जाळले. ते सर्व लोक शेतात आसऱ्याला गेले. आजीने आम्हा सर्वांना पाहून आईला विचारले, अगं तुझं बाळ कुठे आहे ? की पाळण्यातच राहिले ? आई म्हणाली, मी कोणाच्या तरी हाता दिल्याचे आठवते. बिऱ्हाडकरूंचा पत्ता शोधून आजीने संध्याकाळी ५ वाजता त्याला घरी आणले. तो माझा भाऊ म्हणजे कवी श्री. जयंत भिडे. दुसरे दिवशी काकांची फॅमिली आम्ही होतो तेथे आली. १५ दिवस आम्ही ३०-४० माणसे एकत्र राहात होतो. काकांनी आईला सांगितले, वहिनी काळजी करू नका. हे ज्वारीचे पोते आणि तुरीचे पोते संपेल तेव्हा पाहू. मध्यम परिस्थितीतल्या काकांचे हे उद्गार ऐकून असं वाटलं की केवढा मनाचा मोठेपणा आणि दिलदारपणा ! रोज दोन्ही वेळा भात आमटी भाकरी असं साधं जेवण. कुरकुर करायला जागाच नव्हती. परिस्थिती माणसाला खूप काही शिकवते.

गांधींचे १५ दिवस झाल्यावर २-४ दुकाने उघडली. बाकी सर्व जळालीच होती. वडिलांनी प्रत्येकाचे वय सांगून २-२ कपडे आणले. तोपर्यंत आम्ही एका कपड्यावर होतो. १५ दिवस कसे काढले याचा विचारच न करणे बरे. माझे वडील श्री. माधवराव भिडे एकनिष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते होते. अटक वारंटची मुदत संपल्यावर त्यांना अटक झाली नाही. सांगलीत आमची ५-६ घरे होती. पण भाड्याने दिली असल्याने आम्हालाच भाड्याने राहण्याची वेळ आली. आम्हाला कोणी जागा देईना. घर देता कां घर असं म्हणण्याची वेळ यावी यासारखे दुःख नव्हते. जमिनदोस्त झालेल्या ठिकाणी २-३ खोल्या उभ्या केल्या. चैत्र पाडव्यादिवशी माझ्या आईने भाड्याच्या घरात एका पातेल्यात स्वयंपाक करून सण साजरा केला. सर्व सुखरूप आहेत यातच तिने आनंद मानला. संबंध आयुष्यात वडिलांनी माझं नुकसान झाले हे वाक्य उच्चारले नाही. एकनिष्ठेने ते कार्य करतच राहिले. म्हणून अजूनही वडिलांचे नाव आदराने घेतले जाते. एवढ्या मोठ्या आपत्तीला धिराने तोंड दिले. या सर्वांतून आम्ही भावंडे सहिसलामत पार पडून आम्ही सर्वजण आपापल्या घरी सुखी आहोत. पण दरवर्षी १ फेब्रुवारीला आठवण आल्याशिवाय राहात नाही. एखाद्या चित्रपटासारखे सर्व प्रसंग समोरून तरळत जातात आणि काही काळ मन गतस्मृतीमध्ये तरंगत राहते.

पुस्तक लिहिताना...

२२ मार्च, २०२० ला पहिला लॉकडाऊन घोषित झाला. कधीच न अनुभवलेली परिस्थिती संबंध जगावर ओढवली. पहिले काही दिवस आपले परिस्थितीशी ओळख होण्यात गेले. अनेक शोध लागत होते. काही दिवसांनी परिस्थितीची सवय झाली तरीही कंटाळा आणि भीती जाणवू लागली. आपण सगळेच यातून गेलो.

मी माझ्या पुण्यातल्या घरात संसर्ग नको म्हणून वर्तमानपत्रे बंद केलेली होती. बाहेर येणे-जाणे नाही. घरपोच भाजी, किराणा येत असल्याने गोष्टी सुरळीत होत्या. पण रिकाम्या असलेल्या वेळेचे काय करायचे असा प्रश्न भेडसावायला लागला. मी कापडावर पेंटिंग सुरू केले, पण रंग संपले. भरतकाम करायला लागले, डोळ्यांवर ताण यायला लागला. शिवणकाम करावे तर ऐनवेळी मशीनचा पट्टा तुटला. मग उरले काय तर अंगावर येणाऱ्या बातम्या आणि आपांचे फोन कॉलस ! मोबाईलवर, समाजमाध्यमांवर वेळ जाऊ लागला.

आज ना उद्या हा काळ संपेल ही आशा बाळगली होती. पण हा लॉकडाऊन संपेपर्यंत दुसरा घोषित झाला ! तोवर तारीख आली १४ एप्रिल २०२०. आतापर्यंत उराशी बाळगलेला धीर आता सुटायला लागला. अस्वस्थता, उद्विग्नता, नैराश्य यांनी मनात थैमान घालायला सुरुवात केली. माझी मुलगी जयश्री कीर्तने ही एक अनुभवी आणि प्रथितयश अशी कोच आहे. तिच्याशी माझा संवाद सुरू होता. तिने सुचवले, तुला लिहायला आवडते ना, मग तू एक तुझ्या आयुष्यात अनुभव आलेल्या काही सद्भावनांवर काहीतरी लिही. त्यात तू रमशील. मागे वळून पाहशील आणि तुझ्या आयुष्याचे प्रतिबिंब सापडेल. मला क्षणभर ही कल्पना अगदी सुखावून गेली. मनाशी प्रयत्न करूया असे म्हणून कागद-पेन हातात धरले.

माझ्या आयुष्यात आलेल्या सकारात्मक भावना आठवून मी नकळत स्वतःचा शोध घ्यायला लागले. थोडेसे ठेचकाळत आणि स्वतःला सांभाळत माझा लेखन प्रवास सुरू झाला. कृतज्ञता, प्रेम, मैत्र, आशा, विवेक, स्वतःवरील प्रेम अशा तब्बल २१ सद्भावनांच्या दृष्टिकोनातून मी स्वतःला शोधत गेले. थोड्याशा स्वान्तसुखाय वाटणाऱ्या या लेखनाला एक दिशा मिळाली ती १० मेला जयश्रीने मदर्स डे ला माझ्या आणि तिच्या नात्याबद्दल समाजमाध्यमावर एक पोस्ट लिहिली. 'मुलगी आणि आई' ह्या नात्यापेक्षा एक 'कोच आणि कोची' असे नवीन नाते त्या निमित्ताने अधोरेखित झाले. तिला आलेल्या प्रतिक्रियांमध्ये या लेखनावर पुस्तक प्रकाशित करण्याची कल्पना सुचवली. ही प्रतिक्रिया आम्हा दोघांना सुखावून गेली. जावई मंगेश, मी आणि जयश्री यांच्या संभाषणानंतर पुस्तक प्रकाशित करण्याची कल्पना दृढ झाली.

विविध सद्भावनांवरील लेख हळूहळू आकार घेत गेले. खरे तर प्रत्येक कलाकृती त्या कलाकाराची निर्मिती असते. त्याला हे पुस्तक

तरी अपवाद कसे असेल ? पुढील प्रश्न होता या पुस्तकाचा वाचक कोण असेल ? कारण वाचक डोळ्यांसमोर ठेवून हे लेखन केलेलेच नव्हते. पण परमेश्वर पुढील जाणिवे जागृत करत असतो. पुस्तक निर्मिती करत असताना लक्षात आले, की अत्यंत नकारात्मक काळात हे पुस्तक सकारात्मकतेवर भाष्य करते आहे, वाचकाला स्वतःच्या आयुष्यात घडलेल्या घटना आणि त्यातून तयार झालेल्या सकारात्मक जाणिवे जागृत करायला प्रवृत्त करेल. आजवर माझ्या आयुष्यात आलेले अनेक लोक, माझे आप्त, माझे विद्यार्थी आणि माझे मित्र वर्तुळ याचे वाचक असतीलच, पण प्रतिभा भिडे या व्यक्तीला न ओळखणारा माणूस या पुस्तकाचा वाचक व्हावा अशी माझी इच्छा आहे, कारण हे पुस्तक माझे एकटीचे नाही. आपल्या सर्वांचे आहे. त्याचे एक अत्यंत महत्वाचे कारण आहे. कोरोना तसेच आजूबाजूची नकारात्मक परिस्थिती यातून सर्व वयोगटाच्या व्यक्तींना ह्या पुस्तकामुळे स्वतःच्या आयुष्यात सकारात्मकरित्या डोकावण्याची प्रेरणा यातून मिळेल असे मला वाटते. कित्येक वाचक आपल्या आई-वडील, मुले यांच्याकडे वेगळ्या आणि सकारात्मकतेने पाहतील. त्यातून एखाद्याला आपली आई समजेल, आपली बायको समजेल, आपली शिक्षिका समजेल. ह्या पुस्तकात मी माझी गोष्ट नकळतपणे उलगडली आहे. अशी प्रत्येकाची स्वतःची आणि प्रेरणादायी गोष्ट तयार होऊ शकेल. मी कोरोनाच्या संकटात हे पुस्तक लिहून माझ्या नकारात्मक भावनांवर विजय मिळवला तसा एखाद्याला जरी मिळवता आला तरीहे पुस्तक सार्थकी लागले, असे मी मानते.

जग चांगल्या वाईट सर्व भावनांनी भरलेले आहे. पण आपण कशावर लक्ष केंद्रित करतो यावर आपण आयुष्य कसे व्यतीत करतो हे ठरते. मला एखादी जयश्री कोच म्हणून मिळाली तशी तुमच्याही आयुष्यात आजूबाजूला अशा तुम्हाला प्रोत्साहित करणाऱ्या, तुमच्या गुणांवरची धूळ झटकणारे कोच तुम्हाला मिळोत आणि तुमचे आयुष्य उजळून निघो, या सकारात्मक भावनेसह हे पुस्तक वाचकांच्या हाती सुपुर्द करते आहे.

('प्रतिभेच्या प्रतिमा' या पुस्तकातील लेखकाच्या मनोगतातील संपादित भाग)

जिज्ञासू वाचकांसाठी

'कोलंबस'ची वाचनसफर

सद्भावनांच्या चष्यातून आपल्याला आपल्या आयुष्याकडे पहायला लावणारे पुस्तक !
रंगीत, देखणे व वाचनाची भुरळ पाडणारे पुस्तक !
मनाला ताजेतवाने करणारे पुस्तक !

सर्व भिडे परिवारातील सर्व भिडेसाठी खास ऑफर...
₹ २५० (कुरीयर चार्जस क्री.)
आजच मिळवा...

फोन आणि व्हॉट्सअपसाठी : ८३०८८४९२७१
ordercolumbusbooks@gmail.com

लेखन स्पर्धा - २०२१

नातीगोती - माझी मावशी

- सौ. गार्गी भिडे, पनवेल

लेखांक क्रमांक २३

माझी मावशी, तिचं नाव सगुणा/सुशीला. नावाप्रमाणेच आहे. माझी आई शिक्षिका होती आणि तेव्हा अशा जास्त रजा मिळत नव्हत्या. त्यामुळे मी दीड महिन्यांची झाले आणि आईने या मावशीच्या हवाली केलं. शाळेत जाताना आई सोडून जायची आणि परत येताना घरी घेऊन जायची. फक्त आमच्या घरमालकांनी (त्यांचे नातेवाईक होते) सांगितलं, हिला तू सांभाळ, म्हणून ती खुशीने तयार झाली. माझ्या मावशीनं मला इतकं आपलंसं केलं की बरेच दिवसांनी घरी आलेली माणसं म्हणायची, आम्हाला सांगितलंच नाही तुम्ही मुलगी झाल्याचं. मावशी माझे खूप लाड करायची. आई सांगते, चुलीशी काम करताना पण ती मला ओटीत घेऊन असायची. दोन्ही दादा आणि ताई पण माझी काळजी घ्यायचे. आई सांगायची, सकाळी सोडून गेल्यावर खूप वेळ आईची भेट होणार नाही म्हणून ताई मला आईच्या शाळेत नेऊन आणायची. आईने माझ्यासाठी दुधाचा रतीब लावला होता. मावशी मला रोज व्यवस्थित खाऊपिऊ घालायचीच पण जर का एखादेदिवशी मी गेले नाही घरी तर एवढंसं दूध ती घरी वापरू शकलीच असती, पण प्रचंड प्रामाणिकपणा आणि निर्मोही आहे. मावशीचे सगळे नातेवाईक, माझे नातेवाईक झाले. अण्णा यांचं शिवणकामाचं दुकान होतं. मला दर वाढदिवसाला नवीन ड्रेस असायचाच. शिवाय रोज दुपारी झोपताना, अफजलखानाची गोष्ट असायची. शिवार्जींनी त्याचं पोट फोडलेलं ऐकता ऐकताच मी झोपी जायचे. अण्णांना पण इतकी सवय झालेली की माझी दुपारची शाळा झाल्यावर म्हणायचे, मला आता दुपारची झोप येत नाही. असो. आईला जास्त रजा मिळत नव्हत्या, पण यांची कधी सुट्टी नसायची. माझ्या शाळेची वेळकाळ बघून ही कुठं कुठं जायची ते मला बरोबर घेऊनच. एकदा तर भाच्याच्या मुंजीसाठी मी गडहिंग्लजला गेले आणि तिकडचीच झाले. मग आईने अण्णांना सांगून मला बोलावून घेतलं. तेवढ्यासाठी अण्णा मला घरी परत आणण्यासाठी आले होते. दसऱ्याच्या कडाकण्या, तुळशीच्या लम्बासाठीचा ऊस, आवळे, चिंचा मी घरी जाणं बंद झाल्यावर पण कित्येक वर्षे माझ्यासाठी जपून ठेवलं जायचं. अभ्यास वेळच्या वेळी करून घेतला जायचा आणि तिला सगळं कळायचं. एकदा शाळेत सर्वांना लस देणार होते, जी मला घरी आधीच दिली होती. पण माझं कोण ऐकणार होतं ? इंजेक्शनच्या भीतीने असं बोलतेय असं वाटलं असतं. पण मावशीला कसं कळलं देव जाणे. मला आठवतंय, मी रांगेत उभी होते आणि मावशी पळत आली होती शाळेत. आधी मला रांगेतून बाहेर काढलं आणि बाईना सांगितलं. मावशीची इतकी सवय झाली होती की तिला न भेटता राहणं अवघड होतं. बाबांना टायफाईड झाला होता तेव्हा मी बरेच दिवस मावशीकडे गेले नव्हते. मग रडल्यावर आईने सांगितलं, थांब ग, मावशी येणार आहे आज भेटायला. मग रात्री मी दार बंद करताना रडले होते, तर आईने समजूत घातली, मावशी खिडकीतून येईल, तू शांत झोप आता. आता गंमत वाटतेय कारण आम्ही तिसऱ्या मजल्यावर राहात होतो. पण मला सगळं पटलं होतं. आईने तर 'माय मरो मावशी जगो' ह्या म्हणीवरून तिच्याबद्दल छान लेख पण लिहिला होता. आज आई नाही, पण मावशी आहे काळजी घ्यायला. मावशीची मुलं तर करतातच अजून, सुना आणि नातवंदं पण माझं खूप काही करतात. अशी मस्त माणसे माझ्या आयुष्यात असल्यामुळं मी स्वतःला खूप भाग्यवान समजते. मावशीबद्दल लिहिन तेवढं कमीच आहे. माझी मावशी आहेच गुणाची.

लेखन स्पर्धा - २०२१

कर्नाळा एक विलक्षण अनुभव

- सौ. गार्गी भिडे, पनवेल

लेखांक क्रमांक २५

मला अजूनही तो दिवस अगदी लख्ख आठवतोय, २५ मार्च २००१, रविवार. आमची पर्णाली जेमतेम साडेचार वर्षांची असेल. त्यामुळे जास्त कुठं जाता येत नव्हतं. त्यामुळे समोर राहणाऱ्या मुलींनी विचारलं, 'काकू, कर्नाळ्याला जाऊया का ?' यावर लगेच होकार दिला आणि थोडाफार खाऊ तयार केला. त्या चौघी बहिणी, मी, पर्णाली आणि समोर राहणारे एक तरुण जोडपं, श्रावणी आणि शिरीष, असे सर्व निघालो, सकाळीलवकरच. सहा आसनी रिश्ता पकडून कर्नाळ्याला पोहोचलो आणि उत्साहात गड चढायला सुरुवात केली. आम्ही सगळेच पहिल्यांदाच जात होतो तिथं, पण काय सरळ तर जायचंय, म्हणून निघालो, कुणाला न विचारता. मग सरळ रस्ता चालू लागलो आणि एकीकडे दोन रस्ते फुटले होते. आता आली का पंचाईत ? मग काय, नशिबाने त्यातल्या एका रस्त्यावर, मोठा पांढरा क्रॉस केला होता म्हणजे तो रस्ता चुकीचाच ना ? हो, नेहमी येणाऱ्या निसर्गमित्रवाल्यांनी खूप करून ठेवली असणार सर्वांसाठी. मग शहण्यासारखं दुसऱ्या रस्त्याने निघालो आणि सुरुवात झाली एका अनोख्या प्रवासाची. हो अनोखा प्रवास. कधी फार चालायची पण सवय नसणारे आम्ही सगळे तो रस्ता चालू लागलो. नंतर लक्षात आलं हा तर सरळ रस्ता नाही, चढ वगैरे आहेत इथं. पण फारसं अवघड काही नाही, चढूया की. ते निसर्गमित्रवाले तर कुठं जात असतात ? गंमत म्हणजे पर्णाली पण उत्साहाने सर्व रस्ता चालत होती, आनंत घेत होती आणि आम्हाला पण आनंद देत होती. थोडं पुढं गेल्यावर फक्त चढच होता जो चढत एका मोठ्या सुळक्यावर आम्ही पोहोचलो. वरून सगळं मस्त दिसत होतं, पण दिसत नव्हता तो फक्त पुढचा रस्ता. सहज वर नजर टाकली, तर एक मोठी दगडी भिंत असल्यासारखं दिसलं, जिथं दोन माणसांचा आवाज आला. शिरीषने जोरात हाक मारून विचारलं, रस्ता कुठं आहे ते, पण आम्ही जिथं होतो तिथूनच त्यांना सांगता येत नव्हतं. भूक तर खूप लागलेली.

म्हणून ठरवलं, आता जमेल तसा कसतरी बसून थोडं खाऊन घेऊया. म्हणून खाली बसले आणि बाजूला हात टेकवणार तर बापरे छोटी छोटी अंडी होती. इतक्या उंचावर अशी छोटी छोटी अंडी म्हणजे सापाचीच असणार या विचाराने काही सुचेना. घाबरगुंडी उडाली की. आता काय करायचं ? तिथून खाली जायला एक घसरगुंडीसारखा मोठा दगड दिसला. त्यावरून घसरत सगळे खाली आलो जिथून पुढे जायचा रस्ता दिसला नाही तर परत वर जाणं अशक्यच होतं. तेव्हा काही मोबाइल वगैरे नव्हते, कुणाला सांगायला आणि चुकून साप आला तर काय ? पण कोणी येऊ शकतं या विचाराने घाम फुटला. काहीच सुचेना. पर्णाली लहान, बाकी सगळ्या विशीच्या आतल्या. कुणी काही बोलत नव्हतं. अचानक शिरीष म्हणाले, 'आता सर्वांनी मिळून साईबाबांचं नाव घेऊया आणि उजवीकडून जाऊया'. सर्वांनी एकसाथ साईबाबांचा जयजयकार करत उजवीकडे चालायला सुरुवात केली. एकच मिनिटात आम्ही मुख्य रस्त्याला लागलो. देवाचे आभार मानत आता रस्ता चालायला सुरुवात केली. आधी पाणी प्यायलं आणि चालू लागलो. खाली आल्यावर म्हटलं आता खाऊन तरी घेऊया. सर्वांनी डिश तयार केल्या आणि खायला सुरुवात करणार तर... एक माकड आलं आणि सर्वांच्या मागेच लागलं. खाणं तसंच ठेवून आम्ही पळालो. आजचा दिवसच वेगळा होता. कर्नाळ्याच्या बाहेर आलो. बाजूच्या हॉटेलात तरी काही मिळतंय का ते बघितलं. जास्त काही नव्हतंच तिथे. चहा प्यायलो बहुदा आणि परत काहीही न बोलता घरी आलो. दमलो तर होतोच सगळे पण दिवसाचा शेवट मात्र भारी झाला. कारण त्याच वेळी घरासमोर बर्फाचा गोळा विकणारा आला. आम्ही सर्वजण तो खाऊन थंडगार झालो आणि एकमेकांकडे पाहात खुदुखुदू हसत आपापल्या घरी रवाना झालो. अजून तरी परत तिकडं जायचा योग आला नाहीय पण जायचं आहे. याल का तुम्ही मग ?

लेखन स्पर्धा - २०२१

माझं कुटुंब

- सौ. गार्गी भिडे, पनवेल

लेखांक क्रमांक २८

अलीकडेच आमचे शेजारी घर सोडून गेले आणि एक पोकळी निर्माण झाली. नवीन शेजाऱ्यांशी आजपर्यंत एकच वाक्य बोलले असेन. हे फ्लॅट सिस्टीम काय मला अजून गळी उतरलं नाही, हेच खरं. दारं बंद करून बसणं, याची सवयच नाही हो, मंडळी. त्याचं काय झालं माहीत आहे का ? आमचं लहानपण गेलं एका वाड्यात. त्या काळी तो पाच मजली वाडा होता. नावच 'कैवल्य शिखर'. एका खोलीचं घर हो. आमचे बाबा लम्नाआधी एका मित्राबरोबर राहायचे, तिथंच नंतर पण राहिले. अगदी मी बारावी होईपर्यंत. सतरा कुटुंबे आणि आमचे घरमालक. त्यात स्वतः घरमालक आणि सावंत म्हणून एक कुटुंब होतं, त्यांच्या दोन खोल्या, बाकी सगळे एका खोलीत. तसं वाड्यात मोठी खेळायला वगैरे जागा नव्हती पण जवळपास मैदान, मंदिर, नदी असं सगळं होतं. थोडक्यात काय तर आम्ही अठरा कुटुंबं एकत्र राहात होतो म्हणाना ! आमच्या शेजारी आधी कोण राहात होतं ते आठवत नाही, पण नंतर अभ्यंकर म्हणून एक राहायला आले. त्यांची माझ्यापेक्षा मोठी मुलगी आणि मी, दोघींची टोपण नावं एकच निघाली, गंमतच झाली. मग मी लहान असल्याने बिटकी चिंगी आणि ती मोठी चिंगी असं नामकरण झालं बरं. त्यांच्या बाजूला कारेकर आणि मग आमचे घरमालक तानंगकर. अर्थात आमच्यासाठी हे मामा-मामीच होते. आई कधी घरी नसेल तर बिनधास्त यांच्याकडे जेवायला जायचो. तसं तर सगळीच घरं आपलीच होती म्हणा. खेळायला एकत्र, कुटं जायचं असेल तर एकत्र. इथं वयाचा कधी त्रास झाला नाही. सगळी मुलं एकत्र असायचो. कितीतरी गमतीजमती असायच्या. एकत्र पत्ते खेळणं असायचं. शेजारच्यांचे नातेवाईक पण आपलेच असायचे. आमच्या शेजारी अभ्यंकर आजी असायच्या. त्यांना तर आम्ही जकात नाकाच म्हणायचो. दृष्टी थोडी अधू होती, पण असं कोणी आमच्या घरी येऊ शकायचं नाही. आमच्या घरी, पूर्ण चौकशी झाल्याशिवाय कोणी प्रवेशच करू शकत नसायचं. पण आम्ही नसताना, असंच कोणी परतही जायचं नाही. त्यांना चहापाणी दिल्याशिवाय त्या सोडायच्या नाहीत. आमच्या आणि त्यांच्या घराच्या मधे दार होतं. कुठला सामरंभ वगैरे असेल तर हे मधलं दार आम्ही उघडायचो. मला आठवतंय, एकदा आई दादाला ट्रेनला पोहोचवायला गेली होती आणि तिथं एक ओळखीच्या भेटल्या. ज्यांचा भाऊ दवाखान्यात होता म्हणून त्या जाणं रद्द करणार होत्या. पण आई म्हणाली, मी रात्री दवाखान्यात थांबते, तुम्ही जा. बाबा पण परगावी होते. त्या रात्री आमच्या घरी सगळी माझ्या सोबतीला आली, सकाळी शुभाताईनं माझं आवरून दिलं, खायचं बघितलं. तर असे हे आमचे शेजारी. पन्हाळ्याला आम्ही दरवर्षी जायचो. खूप मजा असायची. आम्ही वाड्यामुळं खूप सुरक्षित आयुष्य जगलोय. आमच्या इथेच खाली एक डेअरी होती, मालगावे यांची. ते पण आमच्या वाड्यात राहायचे. पण कधी वागण्यात मोठेपणा नव्हता. जोशी कुटुंब, त्यांची मुलं आणि आम्ही एकाच शाळेत. जाता येता एकत्र असायचो. कुणाशी भांडण झाले की त्याचं नाव घ्यायचं नाही. मग समेट झाला की दोघांनी एकमेकांची नावे एकदम घ्यायची, अशी मज्जा असायची. मला आठवतंय, कुणाला बघायला मुलगा येणार असेल तर आम्ही तिथं पण असायचो. अगदी मुक्त संचार असायचा बच्चे कंपनीचा. वरच्या मजल्यावर एक राहायचे, ज्यांच्याकडे रगडा होता आणि तो फिरवायला सुरू झाला की जमीन हादरायची. तिथंच बाजूला एक उपळावीकर म्हणून राहायचे. त्या मावशीचे नाव मंगल. मग आम्ही कधी कधी गणपती बाप्पा मोरया, मंगलमावशी मोरया, असं म्हणायचो. तिथंच बाजूला एका खोलीत एक खटावकर कुटुंब, ज्यांच्या मुलीला धर्मेद्र म्हणजे परब्रह्म वाटायचा. त्यांनी छोटा टीव्ही. आणला आणि धर्मेद्रचा सिनेमा लागला तर अर्धे पैसे

फिटले म्हणून ही नाचली होती. बाजूच्या खोलीत कुलकर्णी भाऊ-बहिणी गुण्यागोविंदाने राहायचे. त्यांच्या खोलीत लिहिलेले एक वाक्य अजूनही मला आठवतंय आणि कायम लक्षात ठेवेन. ते म्हणजे 'द्राक्षाचा घड घेतला, की त्यातली काही द्राक्षे गोड असतात, काही आंबट. तसंच मनुष्य स्वभाव आहे. काही चांगले काही वाईट. तसंच आपण मित्र म्हणून कुणाला स्वीकारलं की वाईट गोष्टी सोडून द्यायच्या असतात. बघा ना, शेजारी या शब्दाभोवती किती आठवणी गुंफल्या आहेत ते. पांडुच्या आईच्या हातची चकली, नित्याच्या आईची चण्याची उसळ आणि दिवाळी करंज्या. मामी (तानंगकर) पोळीचे बिस्कीट करायची. मालगावे श्रीखंड, बासुंदी, कुलकर्णी आर्जीची काफी बरं (कॉफी नाही, काफी हा), जोशींच्या बरोबर एका गावाला (बहुदा बांबवडे) गेलो होतो, तिथं मनसोक्त पाण्यात दुंबलो. खूप आठवणी आहेत. नदीवर पोहायला शिकणं, चिंचा-पेरू खाणं, एकत्र टीव्ही बघणं, रात्री-अपरात्री पाणी भरण्यासाठी एकमेकांना उठवणं कितीतरी आठवणी या निमित्तानं ताज्या झाल्या. आता आम्ही सारखं भेटू शकत नाही, पण आम्ही गुप केलाय बरं का परत. त्यामुळं बकुळीसारखा त्याचा सुवास दरवळत आहे, त्या नात्याचा.

बकुळीसारखं आमचं नातं, सुकलं तरी दरवळत राही, आठवणींचं मोरपीस जसं, पानाआडून डोकावत राही !

चंदेरी दुनियेतील उगवता तारा : आयुष आशिष भिडे

चंदेरी दुनिया हे एक अजब रसायन आहे. या दुनियेचे आकर्षण निर्माण होणार नाही असे व्यक्तिमत्त्व मिळणे दुर्मिळ. येथे सकारात्मक ऊर्जा आहे. मेंदूला खाद्य आहे. पैसा आहे आणि सर्वात महत्वाचे म्हणजे प्रसिद्धी आहे. चार लोकांच्यात आपली ओळख असणे, आपल्याला लोकांनी नावासकट ओळखणे याची झिंग काही वेगळीच असते. त्यासाठी कलाकार असलेली व्यक्ती जिवाचा आटापिटा करते. म्हणूनच म्हणतात, 'माणसाने चेहऱ्याला एकदा रंग लावला, की तो त्याची पाठ मरेपर्यंत सोडत नाही'. येथे रोज वेगवेगळे चेहेरे उदयाला येतात आणि आपापल्या पद्धतीने धडपडत राहतात. सिरियल्सच्या माध्यमांमुळे तर त्याचे पीक मोठ्या प्रमाणात निर्माण झाले आहे.

सध्या असाच एक तारा या दुनियेत उदयास येत आहे. त्याचे नाव आयुष आशिष भिडे. देखण्या चेहऱ्याचा आणि सुंदर आवाज लाभलेल्या या तरुण नटाने 'जय भवानी जय शिवाजी' या स्टार प्रवाहवर सुरू झालेल्या मालिकेत पदार्पण केलेय. छत्रपती शिवाजी महाराजांना स्वराज्य निर्माण करताना जे जिवाभावाचे सोबती लाभले, ज्यांनी शिवाजी महाराजांना शब्द देऊन वेळप्रसंगी प्राणाचीही बाजी लावायला मागेपुढे केले नाही अशा मोजक्या साथीदारांपैकी एक साथीदार 'निराजी रावजी पंत' यांची भूमिका तो साकारत आहे. निराजी हे महाराजांना रणांगणात साथीला नसले तरी बुद्धीचे बळ वापरून राजांना अचूक सल्ला देणारे आणि योग्य पारख असणारे असं हे व्यक्तिमत्त्व आहे. हेच निराजी पुढे स्वराज्याचे न्यायाधीश झाले. आयुष या भूमिकेत नक्की छाप पाडणार यात शंका नाही. उमद्या चेहऱ्याचा आणि पिंगट डोळ्यांचा आयुष शिक्षणाने इलेक्ट्रॉनिक्स अँड टेलिकम्युनिकेशन इंजिनियर आहे. तसेच त्याने मॅनेजमेंट ऑपरेशनमध्ये एमबीए केलेय. त्याच्या वडिलांकडूनच त्याला अभिनयाचा वारसा मिळाला आहे. वडिलांमुळेच त्याला लहानपणापासून अभिनयाची आवड निर्माण झाल. 'चिल्ड्रेन्स इंटरनॅशनल थिएटर - २००९' या स्पर्धेत काम करून त्याने अभिनयाची मुहूर्तमेढ रोवली. या स्पर्धेत त्याला अभिनयाचे सर्वोत्कृष्ट बक्षिस मिळाले. त्यानंतर आंतर महाविद्यालयीन एकांकिका स्पर्धा, राज्य नाट्य स्पर्धा असा प्रवास

सुरू झाला. त्याचे वडील कै. आशिष भिडे यांच्या रिलायन्स टीममधूनही त्याला अभिनय करण्याची संधी मिळाली. उत्तम आवाजाची आणि अभिनयाची देणगी लाभलेल्या वडिलांकडून त्याला वेळोवेळी मार्गदर्शन मिळाले असे आयुष आवर्जून सांगतो. नाटकातील बॅकस्टेज, पात्रांची जडणघडण किंवा नाटक उभे राहत असताना काय काय करावे लागते, याचे संपूर्ण ज्ञान त्याला रिलायन्सटीमच्या नाटकात मिळाले. 'नियमित मेहनत करत राहणे आणि शो मस्ट गो ऑन ही बाबांची बोधवाक्ये त्याने मनात बांधून ठेवली आहेत.

त्याला आंतर महाविद्यालयीन एकांकिका स्पर्धा तसेच वसई कला-क्रीडा एकांकिका स्पर्धेत सर्वोत्कृष्ट अभिनयाची बक्षिसे प्राप्त झाली आहेत. तसेच आंतर महाविद्यालयीन लघुपट स्पर्धेत दुसरा क्रमांक मिळाला आहे. आंतर महाविद्यालयीन मोनो अँक्टिंग स्पर्धेतही त्याला सर्वोत्कृष्ट अभिनयाचे बक्षिस मिळाले आहे. त्याने यूट्यूबवर स्वतःचे चॅनेल निर्माण केले आहे, ज्यात तो वेगवेगळे उपक्रम करतो. उदा. कथाकथन, मोनो अँक्टिंग वगैरे. सोचो स्ट्रीट प्ले, गाथा, पांढऱ्या घोड्यावरचा राजपुत्र ही त्याची उत्कृष्ट नाटके.

अलीकडेच ज्येष्ठ लेखक, दिग्दर्शक, अभिनेता प्रदीप कबरे यांच्या 'मेतकूट भात' या लघुपटात आयुषने सुंदर भूमिका साकारली आहे. त्या छोट्या भूमिकेतसुद्धा त्याने प्राण ओतून काम केले आहे. लक्षात राहण्यासारखी भूमिका झालीय. मित्रांनो, आयुष आशिष भिडे या उगवत्या ताराची आता सुरुवात झालीय. लवकरच अभिनयाच्या क्षेत्रात तो एकेक शिखर पादाक्रांत करेल यात माझ्या मनात मुळीच शंका नाही. त्याच्या अभिनयाची जाण छोट्या छोट्या प्रसंगांतही जाणवते. त्याचा आलेख नेहमीच उंचावत राहो ही त्या परमेश्वराकडे प्रार्थना करून त्याला उदंड आयुष्य आणि कीर्ती मिळो ही सदिच्छा व्यक्त करून मी माझा लेख संपवतो.

सौजन्य - शिरीष शरद सुखटणकर

भिडे प्रतिष्ठानचे मेरुमणी स्व. दामूकाका ह्यांना जाऊन ९ वर्षे झाली. त्यांच्या आठवणी त्यांची कन्या सौ. अनघा हिने ह्या लेखातून प्रकट केल्या आहेत. स्व. दामूकाकांना विनम्र अभिवादन !

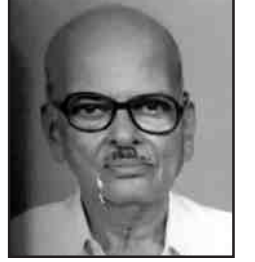
‘बाप’माणूस

- सौ. नेहा (अनघा भिडे) सातर्डेकर, पुणे

बॉम्बे हॉस्पिटलच्या १२ व्या मजल्यावरून समोर दिसणाऱ्या समुद्राच्या पल्याड क्षितिजावर अस्ताला चाललेला सूर्य आम्हाला एका भयंकर संकटाची जाणीव करून देत होता. गेले १६ दिवस तुमची मृत्यूशी झुंज आणि आमची या अगतिक हताश परिस्थितीसोबत चाललेली लढाई रोज तो सुद्धा बघत होता. २५ जुलैला झालेले ल्युकेमियाचे निदान आणि अवघ्या १२ दिवसांचे हॉस्पिटलायझेशन, उण्यापुऱ्या ७१ वर्षांचे भरभरून जगलेले आयुष्य नियती अवघ्या १५-१६ दिवसांत कसे संपवू शकते या प्रश्नाचे उत्तर आमच्याकडे तेव्हा ही नव्हते आणि आताही नाहीये. नाही म्हणायला ही काही नियतीने चकवा द्यायची पहिली वेळ नव्हती. २००८ साली सुद्धा असेच महाभयंकर संकट ओढवले होते. तुमचे पोटाच्या कॅन्सरचे झालेले निदान आमच्या पायाखालची जमीन सरकवून गेले होते. पण एका निष्णात डॉक्टरचे निदान चुकवून नियतीने पुढे आणखी ४ वर्षांचे बोनस आयुष्य तुम्हाला बहाल केले होते. अर्थात बोनस हा बोनसच असतो. आयुष्य एकदाच अशी संधी देते आणि ती संधी उपभोगून झाली की आयुष्याचे दान ज्याचे त्याला द्यायची वेळ येऊन उभी ठाकते. मग उरते फक्त एका श्वासाचे अंतर - बाबा आहेत आणि बाबा नाहीयेत. या तीन शब्दांत सारा खेळ संपतो. तब्बल ७१ वर्षांचा प्रवास काही दिवसांत संपतो, ती व्यक्ती एका क्षणात काळाच्या अदृश्य, काळोख्या पडद्याआड निघून जाते. पण मागे राहिलेल्यांसाठी उरते एक पोकळी - कधीच भरून न येणारी आणि या पोकळीत भरून राहिलेल्या त्या व्यक्तीच्या अनंत आठवणी - ज्या नेहमी ताज्या टवटवीत राहतात.

बाबा, वयाच्या अवघ्या पाचव्या वर्षी तुमची आई गेली. अत्यंत हालखतीच्या परिस्थितीत देवगड तालुक्यातल्या तळ कोकणातल्या मोंड गावात दहावीपर्यंत शिक्षण घेऊन तुम्ही दादर, मुंबईला आपल्या काकांकडे पुढील शिक्षण घ्यायला आलात. तो काळ म्हणजे १९६० च्या दशकातला. कोकणातून येऊन एखाद्या चुलत्याकडे किंवा मामाकडे राहून शिक्षण पूर्ण करणारी तुमच्या पिढीतली तुमच्यासारखी अनेक मंडळी असतील. एकत्र कुटुंबात चाळीच्या दोन खोल्यांत टीचभर जागेत दहा-पंधरा माणसे राहून एकमेकांना मोठे व्हायला मदत करत असण्याचा तो काळ. तुम्ही सुद्धा याच परिस्थितीत राहिलात. आपला भार काकाकांकूर पडू नये म्हणून पडतील ती कामे केलीत, मित्रांसोबत छोटे उद्योगधंदे केलेत, चाळीच्या व्हरांड्यात झोपून बरेचदा कामे संपवून उशिरा आल्याने ताटात पडणारे थंडगार अन्न (म्हणजे आमटी भात) पोटात पाडून गुजराण केलीत. फडफडीत शिळ्या भाताची आवड निर्माण व्हायला हेच कारण असावं बहुदा. एवढं सगळं करून कधी एका शब्दाने कुणाकडे तक्रार केली नाहीत ना कधी कुरकुर केलीत. खूप लहान वयात आयुष्याचे मोठे

मोठे धडे तुम्ही गिरवू लागला होतात. पुलंच्या नारायणासारखी भूमिका अनेक बहीण भावंडे, शेजारीपाजारी, मित्रमंडळी यांच्या लग्नकार्यात तुम्ही उत्साहाने पार पाडलीत. एकीकडे पदवीपर्यंत शिक्षण सुरू असतानाच प्रायव्हेट सेक्टरमध्ये म्हणजे ‘बेनेट कोलमन अँड कंपनी’ अर्थात ‘टाइम्स ऑफ इंडिया’मध्ये तुम्ही नोकरी मिळवलीत. त्याकाळी सरकारी नोकऱ्या सहजी मिळत असूनही हातात बीपीटी, सचिवालयासारख्या नोकऱ्या असूनही तुम्ही अंमळ जास्त पगार म्हणून टाइम्सची नोकरी पत्करलीत आणि इमाने इतबारे (मिडिया किंवा वृत्तपत्र आस्थापनेत असूनही कोणताही माज न करता) अनेक जबाबदाऱ्या पार पाडत ४३ वर्षांच्या प्रदीर्घ सेवेनंतर चीफ मॅनेजर अकाऊंट्स या पदावर पोचून मग निवृत्त झालात. त्या काळी कंपनीने देऊ केलेली मोटार (गाडी) सुद्धा तुम्ही नाकारलीत आणि कुठलीच अतिरिक्त सोय सुविधा केवळ कंपनी देतेय म्हणून तुम्ही घेतली नाहीत. आयुष्यभर तत्त्वाच्या आणि स्वत्वाच्या वाटेवर चालणारे तुम्ही म्हणूनच ‘वेगळे’ होतात. १९६६-७० च्या काळात डॉंबिवलीत आधी वन रूम किचन घेऊन भाऊ वहिनींसोबत स्वतःचा संसार थाटलात. त्या काळी डॉंबिवली अगदी खेडेगाव होतं, मुंबईला जायला फारशा ट्रेन्स नसायच्या. सकाळी ८ ला घर सोडायचे ते त्या काळच्या व्हीटीला म्हणजे आताच्या सीएसटीला असलेले टाइम्सचे ऑफिस गाठायचे आणि जाऊन येऊन दीड-दोन तास प्रवास करून रात्री ९-१० ला घरी परतायचे हा तुमचा दिनक्रम जवळपास २५-३० वर्षे अव्याहत सुरू होता. १९७१ ला स्वतःच्या वन बीएचके घराचे स्वप्न तुम्ही बघितलेत आणि टाइम्सच्या काही सदस्यांनी एकत्र येऊन २ मजली इमारतीच्या बांधकामात स्वतः जातीने लक्ष घालून बिल्डिंग कॉन्ट्रॅक्टर मिळविण्यापासून ते बांधकाम साहित्य उपलब्ध करून बांधकाम पूर्ण होईपर्यंत सगळ्या प्रक्रियेत जणू काही तुम्ही स्वतःचे घर बांधत आहात अशा जबाबदारीने लक्ष घातलेत आणि तुमचं आमचं वृंदावन साकार झाले. सहा माणसांच्या एकत्र कुटुंबात राहताना, तुमच्या इतर अनेक बहीणभावांना आपल्या घरी हक्काचा निवारा देऊन त्यांना मुंबईत स्थिरस्थावर व्हायला मदत केलीत. आपल्या घरी येणं-जाणं खूप. सतत माणसांचा राबता असायचा. कारण नातेवाईकांचा गोतावळा मोठा आणि त्यात दामू/तात्या सगळ्यांचा लाडका, अनेकांचा तारणहार, आधार. या सगळ्यात आईची सुद्धा तुम्हाला तितकीच मोलाची साथ लाभली. बहीणभावंडांना राहायला, त्यांची लग्नकार्ये ठरवायला एखाद्याच्या स्थळं बघण्याच्या कार्यक्रम करायला एक हक्काची जागा म्हणजे आपले घर

आणि हक्काचे माणूस तुम्ही होतात. बरं एवढे सगळे करताना तुम्ही कधीच कोणावर उपकार केल्याची भावना बाळगली नाही ना त्यांना जाणवू दिली. या सगळ्यात आर्थिक ओढाताण असायचीच कारण पगार तुटपुंजे आणि माणसे १०. त्यामुळे नोकरीसोबत तुम्ही दूध पुरवण्याचा जोडधंदा सुद्धा केलात. पहाटे ५ ला घर सोडून दूध घरोघरी नेऊन पोचवायचे, घरी येऊन आवरून २ तास प्रवास करून ऑफिस गाठायचे आणि रात्री ९ नंतर घरी पोचून पुन्हा दुसऱ्या दिवशी तोच दिनक्रम अशी कष्टप्रद जीवनशैली तुम्ही सहजी आत्मसात केली होती. कारण तुम्हाला लहानपणापासून अविरत कष्टाची सवय होती. तुम्ही या सगळ्याचा कधीच बाऊ केला नाहीत कारण तुम्हाला यात आनंद मिळायचा. आम्ही लहान असताना कधी सुट्टी घेऊन घरी आराम केल्याचे तुम्हाला बघितले नाही. पण या सगळ्यामुळे तुम्ही आमच्या वाट्याला फारसे कधी आला नाहीत, आम्हाला तुमचा सहवास खूप कमी मिळायचा. आपली मुले कितव्या यत्ने शिकत आहेत हे सुद्धा तुम्हाला आठवावे लागे. क्वचित लहानपणी झोपवताना 'ताई गुणाची माझी छकुली' हे गाणे म्हणून तुम्ही मला झोपवत होता ही आठवण आज लेकाला सांगताना माझे डोळे नकळत भरून येतात. आपण चौघेच असे कुठे ट्रिपला फिरायला गेलोय असा एकही प्रसंग मला आठवत नाही. क्वचित कधीतरी शेगाव किंवा लोणावळ्याला गेलो असू तरच पण एरवी फिरायला उत्साही असणारे तुम्ही भावंडांच्या ग्रुपच्या कमल ट्रॅव्हल्सबरोबर भारतभर फिरलात आणि आम्हालाही फिरवलंत. कुठेही प्रवासाला निघायच्या आधी नकाशा काढून रस्ते, अंतरे, मुक्कामाची ठिकाणे, स्थलदर्शन करायची ठिकाणे या सगळ्याचा तुम्ही स्वतः अभ्यास करतानाच आम्हालाही नकळत ती सवय लावून दिलीत.

लोकमान्य टिळक, सावरकर, गदिमा, बाबूजी यांच्यावर तुमची नितांत श्रद्धा होती. संगीतावर विशेष प्रेम असलेले तुम्ही बाबूजींची अनेक गाणी अगदी लीलया गात असत आणि त्यांच्या आवाजातला हळवा, भावस्पर्शी स्वर तुम्हालाही लाभला होता ज्यामुळे तुम्ही गाताना खुद्द बाबूजी गाणं गातायत असा भाव होत असे. राम नवमीला आवर्जून गीतरामायण आणि रात्री झोपताना बाबूजींची भावगीते ऐकण्याचे संस्कार आमच्या कानांवर तुम्हीच केलेत. पुलं, वपुंना तुमच्यासोबत ऐकता ऐकता आम्हीही त्यांचे भक्त झालो. चांगलं वाचन, लेखन करताना एखाद्या विषयाचे अभ्यासपूर्ण विवेचन, टिपण, काढणे, महत्त्वाच्या नोंदी लिहून ठेवणे, दुर्मिळ पण वाचनीय गोष्टी, लेख जपून ठेवणे हे सगळे तुम्ही जाता जाता सहज करत होतात. त्यातल्या काही सवयी आम्हा मुलांमध्ये आल्या आहेत. नोकरीसोबत विद्यार्थी सहाय्यक निधी, इन्वेस्टर्स गायडन्स सोसायटी अशा अनेक संस्थांसोबत संलग्न होऊन तुम्ही सामाजिक कामाची आवड जोपासत होतात. को-ऑपरेटिव्ह सोसायटीचे अकाउंटन्स, हिशेब लिहिणे, सहकारी संस्थांना त्यांचे अकाउंटन्स मॅटेन करायला मार्गदर्शन करणे अशी बरीच कामे (ज्यांना लष्कराच्या भाकऱ्या म्हणता येईल) तुम्ही करत होतात. राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघ अर्थात शाखेचे संस्कार असल्याने पक्के हिंदुत्ववादी आणि कडूर सावरकर भक्त असलेले

तुम्ही प्रसंड स्वाभिमानी, तत्त्वनिष्ठ आणि कर्तव्यनिष्ठ होतात. एखाद्या कामाचा, सहकार्यपूर्ण कृतीचा मोबदला, श्रेय मिळालं नाही तरीही निरपेक्ष वृत्तीने ते काम करत राहायची तुमची जिद्द अफाट होती. निष्काम कर्मयोग साधण्याची किमया तुम्हाला तुमच्या श्रीकृष्णानेच दिली असावी. तुमचे पाळण्यातले नावही त्याचेच (दामोदर) असूनही तुमचे दत्तक नाव सुद्धा 'कृष्णाजी' हे ठेवले गेले. हो, तुम्हाला शेजारीच राहणाऱ्या एका काकांना दत्तक दिले गेले ते वयाच्या सातव्या वर्षी. एवढ्या लहान वयात आपण आपल्या घरापासून दुरावणार या भावनेने तुम्ही व्याकूळ झाला असाल पण तुम्ही ते त्या वयात सुद्धा कधी मोठ्यांना जाणवू दिलं नाही. प्रचंड स्थितप्रज्ञ, अबोल, मितभाषी, अतर्भुख असा स्वभाव असलेले तुम्ही तुमच्या आवडीच्या क्षेत्रात रमल्यावर मात्र भरपूर बडबडे, वेळेचे भान न ठेवता कामे करणारे, फार शिस्ती कारभार नसला तरी हाती घेतलेले कुठलेही कठीण, किचकट काम तितक्याच ताकदीने, चिकाटीने, नेटाने पूर्ण करण्यात तुमचा हातखंडा होता. अनेक ओळखीपाळखीच्या लोकांना काही ना काही मदत करत राहणे हा तुमचा आवडता छंद होता. दारावर उदबत्ती, शेव-चिवडा विकायला आलेल्या लोकांपासून ते शैक्षणिक मदत मागायला आलेल्या लोकांपर्यंत अनेकांना तुम्ही सढळ हस्ते अर्थसाहाय्य करत होतात. बरे एवढे करून या हाताने केलेल्या मदतीची खबर त्या हाताला लागू न देता हे होत असे. ना तुम्ही कधी कुणाकडे त्याचा उल्लेख केलात ना कुणाला स्वतःहून सांगितलंत. यातले काही दाखले तुम्ही गेल्यानंतर आम्हाला आलेल्या सांत्वनपर संदेशातून किंवा कॉलमधून मिळाले होते. एका काकांच्या मुलाने परदेशातून आवर्जून कॉल करून तुमच्याप्रती कृतज्ञता आणि आदरांजली व्यक्त केली होती. कारण पुढचे शिक्षण घ्यायला परदेशी जाण्यासाठी त्याला शैक्षणिक कर्ज मिळू शकत नसल्याने आर्थिक अडचण होती आणि वडिलांची, घरची एकूण परिस्थिती बेताची होती त्यावेळी कोणतेही मागचे पुढचे विचार न करता तुम्ही त्याला घसघशीत ५० हजार रुपयांची मदत केलीत ते सुद्धा काहीच तारण वगैरे न मागता. दारोदारी जाऊन वस्तू विकून उदरनिर्वाह चालवणाऱ्या त्याच्या वडिलांच्या डोळ्यात तेव्हा तुमच्याप्रति नितांत आदर आणि आपुलकी दाटून आली असेल जी व्याकुळता त्या मुलाच्या फोनवर बोलणाऱ्या आवाजात आम्हाला जाणवली. कोण कुठले काका आणि त्यांचा मुलगा पण तुमच्यात त्यांना देव दिसला.

रिटायरमेंटनंतर भिडे कुलवृत्ताच्या कामात तुम्ही स्वतःला झोकून दिलंत. मुंबई पुण्यापासून महाराष्ट्रात ते भारतभरात पसरलेल्या भिडे मंडळींना एकत्र आणण्याचे काम, त्यांची माहिती गोळा करून संकलित करून 'कुलवृत्तांत' छपाईच्या कामात तुमचा मोलाचा वाटा होता. या कामात तुम्ही तुमच्यासारखे झपाटून काम करणारे अनेक उत्तम कार्यकर्ते घडवलेत जे आजही तुमच्या कामाची, तुमची आठवण काढून आवर्जून संपर्क करतात. दामू, तात्या, भावजी, दामूकाका, भिडेकाका अशा अनेक नावांनी तुम्ही अनेक लोकांच्या संपर्क वर्तुळात वावरत होतात. तुमचा जनसंपर्क दांडगा होता तो तुमच्या कार्यकुशलतेमुळे आणि माणसे जोडण्याच्या, मदत करण्याच्या स्वभावामुळे. भरल्या संसारातून आई

अगदी अचानक निघून गेल्यानंतर खचून न जाता तुम्ही आम्हा दोघांची आई झालात. एवढंच नाही तर काकांच्या पाठीमागे काकूला (जिने तुम्हाला लहानपणी मुलासारखे सांभाळले होते) सुद्धी तुम्ही तितक्याच आपुलकीने सांभाळलेत. तुमच्यातला खंबीर, निश्चल बाप मी अनेकदा पाहिला होता पण मी पुण्यात राहायला आल्यावर, तुमच्यापासून दूर गेल्यावर मात्र हळवा झालेला 'बाबा' मला दिसला. सगळ्या नातेवाईकांत, मित्रमंडळींमध्ये हक्काने, आवर्जून योग्य तो सल्ला देणारे तुम्ही 'एकमेव' होतात. तुमचा शब्द म्हणजे हुकमी एक्का असे. तुमच्या चार सखळ्या आणि १० चुलत बहिणींसाठी हक्काचा भाऊराया होतात तर इतर चुलत, मामे, मावस भावंडांसाठी खंबीर आधार आणि प्रेमाची आश्वासक सावली देणारा आधारवड ! तुमच्या आजाराची चाहूल लागल्यानंतर काकू आणि इतर आत्यांना धक्का बसेल म्हणून त्यांना सांभाळून घ्या हे सांगायला नाकावर ऑक्सिजन मास्क असतानाही तुम्ही विसरला नाहीत. कोकणातल्या आपल्या राधाकृष्ण मंदिरात जन्माष्टमीला उत्सव साजरा व्हायचा. हॉस्पिटलमध्ये शेवटच्या घटका मोजत असताना सुद्धा तुमचं चित्त त्याच श्रीकृष्णाच्या पायाशी लीन होतं. 'जन्माष्टमी

आणि गोपाळकाल्याच्या दिवशी होणारी पूजा आणि अभिषेक आठवणीने करून घ्या' हे क्षीण आवाजात, हाताच्या खुणा करून सांगणारे तुम्ही मला अजूनही आठवताय. कारण तो आपल्यातला शेवटचा संवाद ठरला. त्यानंतर तुम्ही जे डोळे मिटलेत ते बहुधा 'कृष्णजन्माचा तो दिवस-पूजा अभिषेक' पार पडेपर्यंत त्या यमाला जणूकाही थांबण्याची विनंती केलीत. तो सगळा उत्सव, अभिषेक कोकणातल्या आपल्या देवळात यथासांग पार पडला आणि त्याची पोच जणू काही कृष्णाने तुम्हाला द्यावी असं घडलं. कारण अगदी दुसऱ्याच दिवशी सकाळी शांतपणे तुम्ही आमचा निरोप घेतलात. तुम्ही हॉस्पिटलमध्ये असतानाचे १२ दिवस तुमच्यासाठी अनेकजण प्रार्थना करीत होते, तुम्ही जगावं म्हणून डॉक्टरसुद्धा प्रयत्नांची शर्थ करीत होते. कुणी कोल्हापूरच्या महालक्ष्मीला साकडं घालत होतं तर कुणी कुलदैवतांना तर कुणी विघ्नहर्त्या गणरायाला. पण तुम्ही मात्र या सगळ्यांच्या पलीकडे गेला होतात. तुमच्या दैवताकडे श्रीकृष्णाकडे. आणि तुमच्यातल्या 'बाप'माणसाला निरोप द्यायला जनमेला शे-दोनशे माणसांचा अफाट जनसमुदाय अश्रुभरल्या डोळ्यांनी धूसर, अस्पष्ट होताना आम्हाला बाबा पोरकं करून गेल्याची जाणीव करून गेला...

लेखन स्पर्धा - २०२१

लेखांक क्रमांक २६

तो तिसरा हात

- शर्मिला दाबके, पुणे

मो. ९८९०३५८०६६

'वेगवेगळी फुले उमलली...' आज हे गाणे ऐकले आणि माझ्या मनात वेगळेच विचार धावू लागले. माझी पिढी भरणेच नातेवाईकांची. अहो मला तर इतके काका आणि आत्या आहेत किंवा इतके मामा आणि मावशा आहेत असे आम्ही सगळे एकमेकांना म्हणत असू. पण ही नाती कधी प्रेमाने, आपुलकीने निभावली तर कधी आहे म्हणून निभावली. काही जणांकडे तर अभेद्य भिंती तयार झाल्या. पण असे रक्ताच्या नात्यातच का होते ? पण जेव्हा नोकरी, शिक्षण अशा काही कारणाने आपण लांब जातो आणि आपल्याभोवती वेगळीच नाती निर्माण होऊ लागतात. वेळप्रसंगी आपले शेजारी किंवा स्नेहीजन धावून येतात. हळूहळू आपल्यात एक मैत्रीची किंवा नात्याची घट्ट वीण तयार होऊ लागते. एक अतूट बंध निर्माण होऊ लागतो. वयानुसार आपण त्यांना दादा-वहिनी, आजी-आजोबा, मावशी, काका-काकू, छोटू इत्यादी लेबल लावतो. मग हक्काने कोणाचा कान पकडणे, रागवणे, गोंजारणे, सल्ला देणे सुरू होते. एकमेकांना शारीरिक, मानसिक तसाच आर्थिक आधार अशी मदतही सुरू होते. या नात्यांमध्ये हक्क, कर्तव्य या गोष्टी लादलेल्या नसतात. त्यामुळे 'गेले ते दिन गेले' असे म्हणण्याची वेळ येत नाही. भिंती तर कधीच उभ्या राहात नाहीत. माझ्याबाबतीत तर गावे, घरे बदलत गेल्याने अशा नात्यांचा एक सुंदर गुच्छ तयार झालाय आणि अजूनही होत आहे. अगदी सदाबहार आहे हा न कोमेजणारा. त्यामुळे मी एखादी व्यक्ती, कुटुंब या विषयी बोलूच शकत नाही. सुखदुःखाच्या प्रसंगी घरांप्रमाणे प्रत्यक्ष सहभागातली माणसे बदलत गेली आणि फोनमुळे बाकीच्यांचा सहभागही सतत राहिला. त्यामुळे ती व्यक्ती किंवा तो तिसरा हात असाच मी उल्लेख करीन. त्याविषयी सांगते.

तू सारखाच असतोस माझ्याबरोबर. गर्दीत हरवलेली मी. अगदी एकटी, सैरभैर. तरीही मी पुढेपुढे जात असते. पण आधार असतो ना मला, त्या तिसऱ्या हाताचा. सोबतीला आपला संवादही चालू असतो. मार्ग मागे पडत असतो. कधी ओठांवर हसू तर मध्येच डोळ्यांत पाणी. हा ऊन-पावसाचा खेळ बघताना समोरच्या माणसाच्या डोळ्यांत कधी हळहळ, तर कधी वेडी दिसतेय असे म्हणून त्यांच्याही ओठांवर हसू. पण मला हे काहीच दिसत नाही. कारण आपला संवाद चालू असतो ना ! फक्त आपलाच. माझे दुःख, माझ्या वेदना, माझा आनंद फक्त तुला दिसतो. न सांगताच. तुझा चेहरा पिळवटून येतो आणि तुझ्या डोळ्यांत येणारं पाणी मला दिलासा देऊन जाते. तर कधी माझा आनंद, त्यातील गहिरेपण फक्त तुझ्यापर्यंत पोहोचते आणि थुईथुई नाचणाऱ्या मोरागत तुझाही चेहरा फुलून येतो. तुझ्या डोळ्यातले आनंदाश्रू मला चिंब भिजवून जातात, सुखावतात. कधी तू समोर तर कधी मी. आपल्यातील जाणिवांची खोली सारख्याच तीव्रतेची. त्यामुळे जुळून आलेल्या नात्याचा बंध आणि रेशीमगाठ कायमच राहतील.

लेखन स्पर्धा - २०२१

लेखांक क्रमांक २७

फसवणूक

- सौ. वर्षा दिलीप भिडे, पुणे

मो. ९७६३०७९१३१

साडी खरेदी केल्यानंतर मिळालेल्या पावतीवर रंगाची हमी नाही, रंग गेल्यास किंवा साडी धुतल्यानंतर साडी बदलून मिळणार नाही अशा प्रकारचे नियम लिहिलेले असतात. त्यामुळे साहजिकच साडी खराब झाल्यास विक्रेता आपली सोईस्करपणे सोडवणूक करून घेतो. पुण्यातील एका प्रसिद्ध साडीच्या दुकानातून सुमारे २० वर्षांपूर्वी भावाच्या लग्नासाठी १० ते १५ साड्या खरेदी केल्या. ह्या साड्यांपैकी निम्म्या साड्यांचे रंग नेसल्यावरच अंगाला लागत होते. त्यामुळे दुकानदाराकडे ही तक्रार केल्यावर नवीन साडी प्रथम धुताना ड्रायक्लीन करून घ्या आणि सिंथेटिक रंगाची कोणतीही गॅरंटी नसते अशी बोळवण केली गेली. परंतु दुसऱ्या दोन साड्या ड्रायक्लीन केल्यावर सुद्धा रंग एकमेकांत मिसळले. त्यामुळे साडी खराब झाली ह्याचा पाठपुरावा करण्यासाठी मी पुन्हा दुकानदाराकडे गेले असता त्याने मला पावतीवरचे नियम दाखवले आणि साड्या बदलून देण्यास नकार दिला. साड्या बदलून घ्यायच्या किंवा पैसे परत घ्यायचे हा विचार तर नक्की केला होता म्हणून एक दिवस संध्याकाळी दोघी, चौघी मैत्रिणींना घेऊन दुकानापुढे निदर्शने करावीत असा विचार केला. पण ह्यासाठी शासकीय परवानगी, रीतसर तक्रार करणे त्यामुळे कदाचित दुकानदाराचे नुकसान झाले असते. परंतु माझे झालेले आर्थिक नुकसान भरून निघाले नसते. नेमके त्याच सुमारास ग्राहक पंचायतीचे अध्यक्ष श्री. बिंदूमाधव जोशी यांची वस्तू खरेदी केल्यानंतर दुकानदार/विक्रेते यांच्याकडून ग्राहकाची कशी फसवणूक होते आणि ती फसवणूक टाळण्यासाठी काय करायला पाहिजे ह्यासाठी एक व्याख्यानमाला पुण्यात होती. मी सुद्धा त्या कार्यक्रमाला उपस्थित होते. दुसऱ्या दिवशी मी ग्राहक पंचायतीच्या कार्यालयात फोन करून ह्या फसवणुकीबाबत रितसर सल्ला विचारला. दोन दिवसांनी ग्राहक पंचायत कार्यालयातील सहसेविकेने दुकानदाराला ह्याबाबत फोनवरून विचारणा केली असता दुकानदाराने त्यांना सुद्धा पावतीवर मागे सूचना दिलेल्या आहेत त्यामुळे साड्या बदलून देण्यासाठी आम्ही बांधील नाही असे उत्तर दिले. त्यामुळे त्यानंतर स्वतः श्री. बिंदूमाधव जोशी यांनी दुकानदाराला मी कोण व कुठून बोलतोय हे सांगून तक्रारीचे विवरण सांगितले. तसेच ग्राहकाच्या हितासाठी किंवा त्यांच्या बाजूने कायदेशीर बाबी काय आहेत हे स्पष्ट केले. सरतेशेवटी तुम्ही साड्या बदलून देणार आहात की कसे हेही विचारले. त्यामुळे दुकानदार साड्या बदलून घ्यायला तयार झाला. त्यामुळे मी त्याचदिवशी दुकानात जाऊन साड्या बदलून घेतल्या. सर्वसाधारणपणे आपण वस्तू खरेदी केल्यावर पावती घेतो. परंतु त्यावर काय नियम, अटी आहेत हे वाचत सुद्धा नाही. परंतु ग्राहकाच्या बाजूने पण काही नियम आहेत. उदाहरणार्थ प्रत्येक साडीवर रंगाची गॅरंटी, ट्रेडमार्क, उत्पादनाची तारीख असणे आवश्यक असते. कायदेशीरदृष्ट्या विक्रेत्याची ती बांधिलकी असते. असे असून सुद्धा आपण डोळेझाक करून झालेली फसवणूक सहन करतो तरीसुद्धा बारकाईने अभ्यास करून, त्याचा सनदशीर मार्गाने पाठपुरावा केला आणि निडरपणे सामोरे गेलो तर थोडाफार त्रास होतो परंतु न्याय जरूर मिळतो.

लेखन स्पर्धा - २०२१

लेखांक क्रमांक २९

एका ट्रीपची गोष्ट

- सौ. शिल्पा भिडे, गोरगांव (पूर्व)

ट्रीप कुठलीही म्हणा, देशातली, परदेशातली त्यात आलेले अनुभव हे काही आनंददायी, काही आयुष्यभर लक्षात राहतील असे चित्तथरारक. खूप काही चांगले शिकवून जातील असे. असाच माझा एक प्रवासातील भीतीदायक पण त्यातून आलेले चांगले अनुभव. ही १९७३-७४ ची गोष्ट आहे. मला अमेरिकेला जाण्याचा योग आला. वय अवघे १७-१८ आणि ते सुद्धा वडील एअरइंडियात असल्यामुळे (चकटफू). अमेरिकन व्हिसा, पासपोर्ट सगळे सोपस्कार उरकून जायचा दिवस उजाडला. माझी काकू, दोन लहान चुलत भावंडे, आज्ञा आणि मी विमानतळावर पोचलो. ह्या वयात अमेरिका बघायला मिळणार म्हणून खूप आनंदात होते मी. विमानतळावर सोडायला हे एवढे नातेवाईक, सगळे अप्रूपच होते. तेव्हा प्रवास तेवीस-चोवीस तासांचा होता. आम्ही केनेडी विमानतळावर सुखरूप उतरलो. घ्यायला काका आलेच होते. तिकडील वास्तव्यात खूप फिरलो, मजा केली, ऐतिहासिक शहर फिलाडेल्फिया, वॉशिंग्टन, न्यूयॉर्क शहर एकदा दिवसाचे, एकदा रात्रीचे. डिसेंबर-जानेवारी असल्यामुळे भरपूर बर्फ, बर्फात खेळणे अशी सगळी मौजमजा करून परत भारतात यायचा दिवस उजाडला. मी व आज्ञाच फक्त भारतात येणार होतो. १३ जानेवारीला आम्ही निघालो. भारतात जायचे म्हणून ते मोठे थंडीचे कोट (कार्डिगन) काकूकडे देऊन टाकले. आमचे विमान लंडन, फ्रँकफर्ट, रोम, दिल्ली करून मुंबईला उतरणार होते. प्रवास चालू जाला. फ्रँकफर्टला विमानाचे उड्डाण होऊन रोमला विमान उतरायचे आम्हाला पट्टे बांधायची सूचना मिळाली. तेव्हा आधी काही कल्पना दिली नाही. परंतु देवाची कृपाच म्हणायची अग्निशामक बंब, अॅम्ब्युलन्स अशा भरपूर

गाड्या उभ्या होत्या. दैव बलवत्तर म्हणायचे, सुखरूपपणे विमान धावपट्टीवर उतरले. बरोबर ७०-७२ वयाची आजी. ती खरी धीराची पण एक तर परदेश प्रवास आणि आम्ही दोघीच. ती खूप घाबरून गेली. विमानातील बिघाड मोठा असावा. ती रात्र आम्हाला रोमला काढावी लागली. ते रोमन लोक, त्यांचे बोलणे, उच्चार काही कळत नव्हते. आधी तोडकेमोडके इंग्लिश येत होते, पाण्यात पडल्यावर पोहता येते इतपत. परंतु विमानातील सहप्रवासी काही भारतीय होते आणि देवाची कृपा म्हणायची फ्रँकफर्टला दोघे एअरइंडियातील काका वाटतील असे चढले होते. त्यांची प्रत्यक्ष ओळख नसली तरी त्यांना बघितल्यासारखे वाटत होते. त्यांचे शेषूट अर्थात कोट धरून ठेवला. एअरइंडियाने आमची एका हॉटेलमध्ये उत्तम सोय केली होती. एकीकडे मनात प्रचंड भीती तर दुसरीकडे रोमला एक रात्र राहायला मिळाले ह्याची गंमत त्या वयात. सर्वात कठीण काय तर आम्ही पूर्ण शाकाहारी. आमचे बोलणे त्यांना कळत नव्हते, ना त्यांचे आम्हाला. खाणाखुणा करून समोर जे आले ते पोटात ढकलले. रात्री झोप काय विचारूच नका ! भीतीने गाळण उडाली होती. दुसऱ्या दिवशी सकाळी विमानतळावर पोचलो. तर ध्वनिक्षेपकावरून नावे घेऊन सांगत होते. त्यांचे बोलणे काही कळेना. शेवटी एकदा आमचे नाव पुकारले आणि आम्हाला ते कळले. तेव्हा एका अमेरिकन कंपनीच्या विमानाने आम्ही मुंबई विमानतळावर सुखरूप पोचलो. ह्या प्रवासात खूप चांगले अनुभव आले. आमच्या सहप्रवाश्यांनी संकटसमयी खूप चांगल्या प्रकारे मदत केली. असा हा आयुष्यात विसरणार नाही, तरुण वयात आलेला खूप काही शिकवून जाणारा चित्तथरारक अनुभव. आतासारख्या सुविधा नसल्यामुळे आमचे विमान नक्की किती वाजता येईल हे घरच्यांना माहित नव्हते. त्यामुळे आम्ही दोघी बाहेर आलो तर उतरवून घ्यायला कोणी आले नाही. शेवटी टॅक्सी करून घरी पोचलो. गेल्या २०२० मध्ये कोझीकोडे येथे जो विमान अपघात झाला ते सर्व बघून जुन्या आठवणी जाग्या झाल्या.

लेखन स्पर्धा - २०२१
लेखांक क्रमांक ३४

माझी खादाडी

सौ. गार्गी भिडे, पनवेल

मंडळी, नुसतं काही खाण्याचे नाव काढले तरी माझ्या डोळ्यांसमोर शंभर तरी पदार्थ नाचू लागतात. नुसतं गोड किंवा तिखट असं काही खाण्यापेक्षा मी शक्यतो थोडे गोड आणि थोडे तिखट असं खाणे पसंत करते. पण मग गोड खाल्ल्यावर तिखट आणि तिखट खाल्ल्यावर गोड असं चक्र चालू राहते आणि कधी थांबायचे ते कळतच नाही. म्हणजे बघा, आता एखादा वडा खल्लाच चुकून कधी तर बरोबर चटणी आणि मिरची खाणं हे तर रितीला धरून वागणं आहे ना ? मग जे हा हू हो... तिखटSSS असं चालू होते ते थांबवण्यासाठी पटकन एखादी गोळी किंवा लाडू तोंडात टाकणे हे अपरिहार्य असते की नाही ? आता तुम्हीच सांगा बरं, आता लाडू खाल्ला तर तोंड अगदी गोड गोड होऊन कसं होतं मग एक चिवड्याचा बकाणा भरणे आलेच ना ? नाहीतर काय, ती लाडवाची चव तोंडात ठेवून बसायचे होय

जेवताना (मगाशी न्याहरी बदल झाले ना ?) मात्र पोळी भाजी, कोशिंबिर, दहीभात किंवा वरणभात, आमटीभात चटणी असा चौफेर आहार हवा. जेवण कसं व्यवस्थित हवे. अन्नपूर्णा प्रसन्न व्हायलाच हवी ना ? खीर किंवा शिरा जमले नाही करायला तर साखर किंवा गूळ आणि तूप घ्यावं सरळ. मग डावीकडे आळू वडी, किंवा पापड असायला काही हरकत नाही. आता संध्याकाळी कांदेपोहे, ही गोष्ट काय केले पोहे आणि खाल्ले अशी असते का ? बरोबर मस्त तळलेले शेंगदाणे, ओलं खोबरे आणि बारीक चिरलेली कोथिंबीर हवीच. पण माझं म्हणून सांगते, या बरोबरच एखादा खुसखुशीत पदार्थ तुमच्या भाषेत क्रिस्पी असं काही असले तर बरं पडते ना ? चार घास जास्त जातात की नाही ? वर थोडा गॉड, आलं घातलेला चहा प्यायला की झालं. पण चहा हा नुसता पिणे बरं दिसत नाही, मनाला पटतच नाही, असं काही चहात न बुडवता, चहा घेणे म्हणजे... तर मग बिस्कटे बुडवावीच लागतात ना ? या चहात. आता बिस्कटे म्हणजे ज्याची त्याची आवड शेवटी. मग मोठीला मारी आवडतं म्हणून एखादे मारीचे बिस्कट खायला जावे तर एक दोन बिस्कटे मोडलेली असतात आणि ती खाली लागतात. आवडत नसताना पण. स्वतःची आवड आता आपण जपायला हवीच. म्हणून मग माझ्या आवडीची क्रीमची बिस्कटे मात्र मी आवडीने (चापून) खाते आणि तोपर्यंत चहा संपतो. म्हणून परत कपात चहा ओतून घ्यावा लागतो. आता गोड चहात गोड बिस्कटे खाल्ली की नंतर थोडी खारी बिस्कटे खाणे मस्त वाटते. ती चीझलिंगची बिस्कटे आणि मोनॅको हे मात्र माझे खास आवडीचे हो ! चहा झाल्यावर तासाभरात भूक लागणे साहजिकच आहे की नाही सांगा बरं ? आता अशा वेळी साधंसुधं खाणं बरं वाटते. मग एक दोन सँडविच खाणे ठीक आहे ना ? अशा वेळी सरळ एक ग्रील होईपर्यंत दुसरं, साधं सँडविच करून खाणे बरंच आहे. सँडविच लाजबाब बनवायचे असेल तर त्यात मायोनीज आणि चीज, बटर असं घालून घ्यावे म्हणजे पोटात प्रेमाने जाते. तसे उगीच जास्त खाणे मला पटतच नाही. म्हणून रात्री फक्त मुगाची मस्त मऊ, पातळ खिचडी (वरून लसणाची फोडणी असली तर बेस्ट) बरोबर थोडे पापड असले की बासच ! अगदी जळजळ नको म्हणून नंतर ताक पिणे एक नंबर बरं का ! अगदी खरं सांगते मंडळी, असाच माफक आहार ठेवा, म्हणजे तब्येत उत्तम उत्तम राहील, हे कायम लक्षात असू दे हां ! तुमच्या पण काही आवडी असतील अश्याच, खायच्या, प्यायच्या तर सांगा हं जरूर. पण खाणे आवाक्यात असावे हे मात्र खरे.

व्यक्तिगत आर्थिक स्थैर्याचा निकष संस्थेच्या प्रगतीसाठी तितकाच आवश्यक असतो. संस्था आर्थिकदृष्ट्या सुदृढ व्हावी व सर्व सदस्यांच्या सहाय्याने हे उद्दिष्ट साधावे ह्या हेतूने नित्युंदय गोत्रीय भिडे प्रतिष्ठानला आपल्या वाढदिवसानिमित्त किमान एकदा देणगी देऊन आपला वाढदिवस साजरा करा !

गुळ्या-पुळ्याचा गणपती

क्रोधासुराचे पारिपत्य करण्यासाठी अवतरलेला लंबोदर जिथे महाकाय स्वरूपात स्थापन झाला तो डोंगरसदृश परिसर हेच सध्या प्रसिद्धीस पावलेले 'गणेशगुळे' व 'गणपतीपुळे' क्षेत्र आहे. जनवस्तीपासून दूर आणि झाडाझुडपांमुळे 'गायराण' अशी ओळख लाभलेला हा परिसर उत्तरेकडील नेवरे व दक्षिणेकडील मालगुंड गावच्या सीमारेषेवर वसलेला मात्र तरीही उपेक्षित होता. डोंगरपायथ्याशी लगट करणारी समुद्राची साथ. पुळणीची सोबत व पलीकडे दर्यावर्दी भंडारी समाजाची वस्ती यामुळे 'भंडारगुळे' ही तत्कालीन ओळख जागवणारा असा. समुद्राच्या पुळणीने (वाळूने) व्यापलेला हा परिसर 'लंबोदर' गणरायाच्या आगमनाने 'क्षेत्रमाहात्म्य' म्हणून प्रसिद्धीस आला.

'भिडे' कुलवृत्तांतानुसार या परिसराला लंबोदराचा साक्षात्कार होण्याचा काळ साधारणतः चार शतकांपूर्वीचा आहे. हिंदुस्थानात सर्वत्र यावनी हुकुमत असताना डोंगरपायथ्याशी केवड्याचे बन आणि घनदाट झाडीने व्यापलेला हा सिद्धगणेश महास्थानाचा परिसर कासार ज्ञातीमधील एका वहिवाटदाराच्या अखत्यारित होता. काही कारणाने ही वहिवाट नजिकच्या उंडी (किंवा निर्वेडी) गावच्या भिडे घराण्याकडे आली. वहिवाट, मालकी हक्क आणि गावचे 'खोत'पण भिडे यांच्याकडे होते. एका प्रसंगी भिडे कुटुंबातील कुण्या गृहस्थावर मोगलाईच्या जाचक अमलातून आकस्मिक आपत्ती ओढवली. तेव्हा या संकटातून सुटका होण्यासाठी त्यांनी विघ्नहर्त्या श्रीमंगलमूर्तीची साधना केली. समुद्रपायथ्याशी असलेल्या केतकबनात अन्नग्रहण वर्ज्य करून ते श्रीगणरायाची आराधना करते झाले. तेव्हापासून तिसऱ्या दिवशी त्यांना घडलेल्या स्वप्न दृष्टांतामध्ये 'मी आगरगुळे येथून भक्तकामनार्थ येथे 'दंत'युक्तरूप धारण करून प्रकट झालो आहे. सद्य स्वरूपामागील डोंगर हेच माझे निराकार रूप आहे. तू माझा शोध घे आणि पूजाअर्चा, अनुष्ठानादी कर्मनि माझी प्रसिद्धी कर म्हणजे तू संकटमुक्त होशील' असे लंबोदर गणराय सांगते झालेह. 'आगर' गावाच्या डोंगरावर असलेली झाडाझुडपांची गर्दी हटवून भिडे यांनी स्थानिकांच्या मदतीने शोध घेतला असता त्यांना दृष्टांतानुसार 'दंत'युक्त श्रीगणेशाचे दर्शन घडले. आनंदित झालेल्या भिडे यांनी हे स्थान शुचिर्भूत करून तिथे गवताचे छप्पर असलेला आडोसा उभारला आणि ते नित्यनेमाने या सिद्धगणेशाच्या वचनानुसार ते संकटमुक्त झाले. या घटनेमुळे पुढे या 'गणेश'स्थानाचे माहात्म्य सर्वत्र सर्वदूर पसरले आणि प्रसिद्धीस आले. रत्नागिरीनजिक स्वामी स्वरूपानंद यांच्या वास्तव्याने पावन झालेल्या 'पावस' या पुण्यक्षेत्रापासून तीन कि.मी.वर 'आगरगुळे' हे गाव आहे. जे सध्या 'गणेशगुळे' नावाने प्रसिद्ध आहे. स्वप्नदृष्टांतामध्ये दिसलेला डोंगरावरील गणपती डोंगरपायथ्याशी असलेल्या समुद्रकाठी 'पुळणी'मध्ये (वाळूत) आला आणि 'गणपतीपुळे' नावाने ख्यातकीर्त झाला. त्याचा पूर्वाध पुढील कथेनुसार आहे.

पोटशूलाच्या व्याधीने त्रासलेले 'पावस'चे रामचंद्रपंत चिपळूणकर दुखणे विकोपाला गेल्याने कंटाळून आत्महत्या करण्यास निघाले. समुद्रात उडी टाकून जीव देण्याकरिता निघालेल्या चिपळूणकरांना अर्ध्या वाटेत प्राणांतिक वेदना होऊ लागल्या. तेव्हा वेदनेने कासावीस झालेल्या चिपळूणकरांना त्या रात्री श्रीगणरायाने स्वप्नदृष्टांत देत सांगितले, 'येथील विहिरीचे पाणी तू प्यायलास तर तू व्याधीमुक्त होशील. मात्र त्यानंतर त्या परिसरात तू माझे स्थान निर्माण कर'. स्वप्नदृष्टांतानुसार रामचंद्रपंतांनी विहिरीचा शोध घेऊन तिथले पाणी प्यायले. त्यानंतर त्यांचा पोटशूळ शमला व कायमचा निघून गेला. हा पुण्यानुभव जमेल धरून रामचंद्रपंतांनी त्या परिसरात श्रीगणेशाचे मंदिर उभारले. अकरा फूट उंच व तीन फूट रुंदीची ही निराकार शिळा म्हणजेच गणेशगुळ्याचा गणपती. दर्यावर्दी मंडळींनी 'गलबतवाल्यांचा गणपती' असे याचे नामकरण केले आहे. गणेशगुळे येथे डोंगरावर वसलेला हा गणपती निराकार पाषाणात चैतन्य निर्माण करता झाला. हा निराकार स्वयंभू धुंडिराज पुढे डोंगरपायथ्याशी 'दंत'युक्त रूप धारण करता झाला. अशी याची आगळीवेगळी ओळख निर्माण झाली. गुळ्याचा गणपती हा पुळ्याच्या गणपतीहून प्राचीनत्व लाभलेला आहे. समुद्रकिनारी वसलेल्या या तीर्थस्थानांना छत्रपती श्रीशिवाजीराजे, सरदार गोविंदपंत बुंदेले, श्रीमंत बाळाजी बाजीराव व रघुनाथराव पेशवे, सरदार परशुरामभाऊ, श्रीमंत आप्पासाहेब आणि सिद्धपुरुष हरिभटबाबा पटवर्धन यांचे प्रसंगोत्पात येणे झाल्याचे सांगण्यात येते. पुळ्याचे मंदिर उभारताना श्रीमंत सौ. रमाबाई पेशवे, श्रीमंत सयाजीराजे गायकवाड तसेच गुळ्याचे मंदिर उभारताना श्रीमंत शाहू महाराजांचे साहाय्य लाभलेले आहे.

गुळ्या-पुळ्याच्या डोंगराला श्रीगणपतीचे निराकार रूप मानण्यात येते. या परिसरात खळाळत वाहणाऱ्या जिवंत झऱ्याला श्रीगणेशाची 'नाभी' मानले जाते. हे स्थान समुद्रकिनार्यानजिक आहे तरीदेखील या झऱ्यातून वाहणारे पाणी मात्र चवीला गोड आहे. वर्षातून दोनवेळा पुळ्याच्या गणपतीमूर्तीवर थेट सूर्यकिरणे पडतात. या परिसरात अनेक अनाम साधू-सत्पुरुषांच्या समाध्या आहेत. पुळे येथील गणपती मंदिराच्या प्रदक्षिणा मार्गावर 'मोरया' देवाची स्थापना केलेली आहे. मालगुंड येथील भंडारी ज्ञातीच्या गृहस्थाचे समुद्री वादळातून बुडणारे गलबत या ठिकाणी आले व स्थिर झाले. म्हणून त्या गृहस्थाने येथे घुमटी बांधून 'मोरया' देवाची स्थापना केली आणि दीपमाळा उभारली. रत्नागिरीपासून हे क्षेत्र आरेवारे मार्गे अंदाजे २६ कि.मी., चिपळूणपासून ८६ कि.मी. आणि सावंतवाडीपासून २०० कि.मी. अंतरावर आहे.

गणेशगुळे आणि गणपतीपुळे हे प्राचीनत्वाचा वारसा लाभलेले, डोंगर व समुद्रसपाटीचा एकत्रित अनुभव देणारे, निसर्गाची मुक्त उधळण, मनमुराद आनंद लुटू देणारे असे धार्मिक पर्यटनस्थळ आहे. उत्तम निवास व भोजन व्यवस्था हे इथे येण्याचे आणखी एक कारण आहे. येथून जवळच कवी केशवसुतांचे मालगुंड, प्रसिद्ध जयगड बंदर व किल्लादेखील आहे. त्याविषयीची एकत्रित माहिती पुढील लेखामध्ये. - विवेक दिगंबर वैद्य

काठियावाड मधल्या वाड्यातील आठवणी बाना घरनी सामे नाचता हता मोर

- सुमती भिडे, पुणे
फोन - २५४९४१९६९

माझ्या वडिलांना आम्ही भावंडं काका म्हणतो आणि आईला ताई. गुजराथमधल्या काठियावाड भागातील काही छोट्या खेड्यांमध्ये आमच्या काकांबरोबर आम्ही राहात असू. काका बडोदे येथे न्यायाधीश होते. खेड्यातील कज्जोदलाली, जमिनीवरून होणारी नात्यांमधली भांडणे सोडविण्यासाठी त्यांना सरकारी वकीलांनाही बरोबर न्यावे लागे. तिथे आईवडिल आणि आम्ही भावंडं राहात असू. तेथील मुस्थलो करून धारी ह्या खेड्यामधल्या आठवणी.

धारीगांव आवडण्याचे मुख्य कारण म्हणजे तिथे जागोजाग आढळणारे मोर. जणू मोराचेच हे गांव. सगळीकडे मोर असत. मोरांना पिसारा फुलवायला आंब्याचे वन लागत नसे. कुठेही मोर असत. तिथल्या देवळांमध्ये आम्ही आईबरोबर जायचो तेव्हा देवळाच्या आवारात मोरांचे सारे कुटुंबच पाहायला मिळे. पुढे डौलदार दोन पायांवर नाचल्याप्रमाणे आपला मोरपिसारा फुलवित चालणारा मोर, मागे लांडोरी, जिला मोराप्रमाणे डौलदार लांबलचक पिसारा नसतो. ते देखणे सौंदर्य फक्त मोरांनाच लाभलेय आणि मागे त्यांची छोटी छोटी सुंदर पिंज्जं. हे महाराष्ट्रात कुठेही न आढळणारे दृश्य मी नजरेने टिपून घेत असे. आमचे धारीमधले घर प्रशस्त दुमजली होते. ते तात्पुरत्या वर्ष-दोन वर्षे मुक्कामासाठी गुजराथ सरकारतर्फे घेतलेले असे. आईचे घर म्हणण्याचे कारण दिवसभर सर्वच मुलांना आईचाच सहवास जास्त असे. सारखे आई, आई करीत तिच्या मागे लागून हट्ट करायचा. इथे काकांच्या दिमतीला हुकाजी आणि दामाजी हे दोन नोकर असत. सर्व्हिस असेपर्यंत आम्ही गावी जाऊ तिथे हे नोकर असत. स्वयंपाकाला ब्राह्मण आचारी असे. त्याला महाराज म्हणत. तिथेही सकाळी लवकर येत आणि रात्री सर्व आवरून घरी जात. आम्हा भावंडांचे कुणाचे शिक्षणाचे वय झाले नव्हते. मोठी बहीण अक्का माझ्याहून ८ वर्षांनी मोठी. पुण्याला हुजूरबागेच्या शाळेतील बोर्डिंगमध्ये शिक्षणासाठी ठेवले होते. सकाळभर देवळामध्ये हिंडून मोरांची सुंदर मोरपिशी पिसं जमविण्याचा उद्योग करून भरपूर हुंदडून आम्ही घरी यायचो. गुजराथी जेवणात रोज गोड असेच. प्रथम वरणभात खायची पद्धत नव्हती. गरम गरम फुलके भरपूर तुपात भिजल्याप्रमाणे खायला मजा यायची. गुजराथमध्ये दुधदुभते भरपूर. घोघरी गायी असतच. साजूक तुपाची रेलचेल. सुरेंद्रनगर रेल्वेने सोडले की वैराण प्रदेशास सुरुवात होते. इथे कुठेही वडासारखी मोठाली झाडे, आंबराई, आंब्याचे वृक्ष नाहीत. खुरटी काटेरी झुडुपे आणि कडुनिंबाचे वृक्ष. फुलझाडांच्या बागा नाहीत. नद्या नाहीत. असल्यातरी कोरड्या पडलेल्या. पाऊस अगदी थोडा पडे. दोनच ऋतू. कडक उन्हाळा आणि कुडकुडणारी थंडी. सारा सपाट प्रदेश. गिरनार आणि अबू हे डोंगरच फक्त. गुजराथमधील शेतं लांबच लांब पसरलेली, हिरवीगार. तीळ, भुईमूग ही भरपूर पैसा देणारी पिके. मुख्य पीक बाजरी आणि गहू. गुजराथी धिण्याड गायी रस्तोरस्ती फिरत. बैल फक्त शेतीकामासाठीच उपयोगात आणत. एरवी उंटाच्या गाड्या सगळीकडे दिसत. विहिरीवर मोटेने पाणी काढून शेतात खेळवले जाई. थंडीत गहू, तीळ ही पिके.

आम्ही दुपारी गुजराथी मैत्रिणी जमवून दुपारभर भातुकली खेळत असू. सुट्टीसाठी मे महिना आणि दिवाळीत अक्का पुण्याहून येई. लांबचा प्रवास त्यामुळे काका तिला आणायला जात. शिवाय सर्वांच्या शिक्षणासाठी म्हणून काका-ताईनी पुण्यात राहायचे ठरविले होते. बडोद्यालाही उत्तम शिक्षणाची सोय होती. पण आमचे आजोळ पुण्याचे, त्यामुळे आईचा ओढा पुण्याचा. तिथं टिळकोरडवर आमच्या बंगल्याचे बांधकाम सुरू केले होते. ते बघायला आणि अक्काला आणायला काका पुण्याला जायचे आणि अक्का तुळशीबागेमधून भावला-भावली, पितळी खेळण्यांचा डबा, भावला-भावलीच्या दागिन्यांचा डबा ज्यात झगमगीत मण्यांचे सर्व दागिने असत. अक्का ते सर्व घेऊन यायची. दुपारी मग भातुकलीचा खेळ रंगे. मैत्रिणी सहा जणी आम्ही तीन बहिणी आणि मध्ये लुडबुडणारे दोघे लहान भाऊ असा खेळ सुरू होई. एक वरमाय आणि दुसरी वधूकडची असे दोन भाग करत असू आम्ही मैत्रिणी. भरपूर छोटे फराळाचे पदार्थ, दाणे, गूळ, पोहे असा सर्व खाऊचा लुटुपुटुचा लम्नाचे जेवणाचा खेळ रंगे. मग मंगलाष्टके आणि कागदाची सुरळी करून भाऊ वाजंत्री वाजवीत. नवरीला नवऱ्याच्या घरी सोडण्यासाठी. दुपारभर राडा करून झाला की काका कोर्टातून परत आले की हुकाजी बरोबर आम्ही शेतात हुंदडायला जात असू. येथील हे शेतकरी साधेभोळे, उंच, सडसडीत देखणे होते. महाराष्ट्रीय शेतकऱ्यांपेक्षा ह्यांचा पेहराव अगदी वेगळा. शर्ट ऐवजी झबल्याप्रमाणे झालर असलेला छोटा लांब हाताचा कुडता, त्याखाली तुमान. पंजाबीड्रेस हल्ली मुली घालतात त्याप्रमाणे. पण तसा घोळ नाही. डोक्याला गुर्जर पद्धतीचा फेटा, अंगभर चांदीचे दागिने, कानात, गळ्यात, हातात, दंडामध्ये, पायात जाड वाळ्याप्रमाणे. आम्ही गेलो की गोखलेसाबनी दिकरी आवी म्हणत आमचे अगत्य करीत मग हुकाजीबरोबर आम्ही शेतामध्ये घुसून तिळाच्या कोवळ्या लुसलुशीत शेंगा हादडत असू. तोवर ते शेतकरी भुईमुगाच्या शेंगा जमिनीखालून उकरून काढून स्वच्छ धुवून एका थाळीत ठेवत. ह्या शेंगा जमिनीखालीच असतात याचे तेव्हा फार अप्रूप वाटले. त्यांच्या बायका तश्याच काळ्यासावळ्या, देखण्या, लाल घागरा-चोळी, मागची पाठ उघडी असलेली. चुनरी फक्त पाठीवरच. पुढचा चोळीच्या भागावर नाही आणि हसतमुख. जणू पूर्वीची ओळख आहे अशा वागणाऱ्या. (गुर्जर मैत्रिणींचा ताफा पण आमच्याबरोबर असे). त्यांच्याही अंगभर चांदीचे दागिने. दंडात वाकी, जाड चांदीचे गोठ, कपाळाला कुंकू, मंगळसूत्र वगैरे वापरत नसत. पायात गुर्जर पद्धतीच्या नाजूक तोरड्या. सांज दाटून आली की उंटाच्या गाडीतून आम्ही घरी येत असू. मैत्रिणींना घरी सोडून येताना त्यांना म्हणत असू 'कल आवियो'. घरी आल्यावर लगेच जेवून झोप. इथं थंडीमध्ये राबडी म्हणून बाजरीच्या पिठाची गूळ-तूप घालून खीर करीत. ती फार पौष्टिक असते असे त्या म्हणत. धारी तालुक्याचे गाव असावे. कारण इथेही फिर्यादी शेतकऱ्यांतर्फे केस लढविणारे वकील होते. बऱ्यापैकी सुशिक्षित लोकांची पण वस्ती होती. त्या आधी आम्ही काकांबरोबर कोडीनार कडी, वेरावळ ह्या ठिकाणी गेलो. तिथले जास्त काही आठवत नाही. कोडीनारला भव्य सागर किनारा. सर्व सपाट प्रदेश. खारे पाणी, विहिरीत

आम्ही भिडे अंकास हार्दिक शुभेच्छा !!

Bhide & Associates

Retainership of GST - Registration, Returns, Audit,
Consultancy & Other Allied Services

Office : Plot No. 100, Opp. MSEB Sub Station,

Add. : MIDC, Satara, Phone : 02162-240599

Email : psbexconsult@gmail.com

Reg.off : F.No.6, Devika Appt., 15/1, Vyankatpura Peth,

Satara - 415 002. Ph. : 02162-284358

Shriram A. Kulkarni

Cell : 9881237931, 7038790066

Prashant S. Bhide

Cell : 9423035027, 7776027779

पण खारे पाणी. सागर शांत. वेरावळला समुद्र वळून पुढे कच्छच्या आखातात (रणात) जात असावा कोकणातल्या वेळणेश्वर गावाप्रमाणे. वेरावळला एका झाडावर भगवान कृष्णाची सुबक मूर्ती असून त्यांचा लाल पायात कुणीतरी बाण मारला आणि त्यामुळे येथेच त्यांचे आयुष्य संपले. येथील समुद्रस्नान पवित्र मानतात. धारीला आम्ही दोन वर्षे होतो. इथे घरी कपडे शिवण्यासाठी आठ दिवस दर्जा म्हणजे शिंपी घरी यायचा त्याचे शिवणयंत्र घेऊन आणि सर्व मुलामुलींचे वर्षभराचे कपडे शिवायचा. आपला नवरात्रोत्सवात भोंडला तसे इथे नवरात्रात गरबा दहा दिवस खेळतात. इथे गणेश मंदिर वेगळी नाहीत. गणेशोत्सवही घरात, गावात करीत नाहीत. पतंगोत्सव संक्रांतीला मोठ्या प्रमाणावर असे. आमचे धारीमधले राहणे सरले. सर्व मंडळी स्टेशनवर आली होती. खेदुत, शेतकरी, वकील, आमच्या मैत्रिणी. आम्ही रेल्वेत बसलो. प्लॅटफॉर्मवर खूप गर्दी होती. मैत्रिणींच्या गळामिठी मारून भरल्या डोळ्यांनी आम्ही रेल्वेत आमच्या खास डब्यात बसलो. गाडीने हिरवे निशाण फडकविले. मी खिडकीतून वाकून मैत्रिणींकडे बघत होते. शेतकरी म्हणत होते 'आवजो, गोखलेसाबनी दिकरिया'. मैत्रिणी डोळे पुसत म्हणत होत्या 'आवनो, यमूबेन'. सारे वकील सहकारी त्यांच्या निस्पृह गोखले साबना निरोप देत 'आवजो' म्हणत होते. गाडी धिम्या वेगाने धारी स्टेशन बाहेर पडत होती. मैत्रिणी, स्टेशन सारे दूरदूर जात होते. तोच झाडावर मोर मला दिसले. स्टेशनच्या बाहेर गाडीने वेग घेतला. धारी सुटली. परत कधीही धारीला येणे झाले नाही. इतकी वर्षे सरली. ते फुलपाखरी दिवस सरले. कुठे असतील त्या मैत्रिणी ? त्यांच्या आठवणीने आजही डोळे पाणावले आणि ह्या लेखाचे निमित्ताने पुनःप्रत्ययाचा आनंद वाटला.

पत्ता चुकीचा असल्यास अंक खालील पत्त्यावर परत पाठवावेत...
नित्युंदन गोत्रीय भिडे प्रतिष्ठान, द्वारा : ले. क. सुनिल वासुदेव भिडे,
१४२६, सदाशिव पेठ, नीलसदन ए-२०१,
पुणे विद्यार्थी गृहासमोर, पुणे ४११०३०

साप्ताहिक

'प्राजक्त' हे पत्र मुद्रक सौ. विनीता प्रफुल्ल डबीर यांनी प्रकाशक व मालक श्री. प्रफुल्ल गणेश डबीर यांचेसाठी प्रज्ञा प्रिंटिंग प्रेस, २८७ 'डी' वॉर्ड, कसबा गेट-गंगावेश रोड, कोल्हापूर-४१६०१२ येथे छापून तेथेच प्रसिध्द केले. संपादक : प्रफुल्ल डबीर फोन २५४०४२७

RNI NO. : M-6 (1457) / 70-RNI

Reg. No. KLR 136/18-20 Posted in Kolhapur RMS